

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԸՅԳԸՅԻՆ • ԻՆԸՍԻՐԸԿԱՆ • ԳՐԸԳԻՏԸԿԱՆ
ԵՒ ՔԸԴԸՔԸԿԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇԻՅԱՆ ՍԻՆՍԵԸՅ

ՅԵՐՈՒՍԸԴԷՍ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԵԵԱՆՑ

1868

ԱՆՈՒԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՑ

ԱՆՆ. Տ. Տ. ԵՍՏԻ Սրբազան Պատրիարք (Ճ օրհ.) :
" Կարապետ Արքեպիսկոպոս :
" Յակոբ Արքեպիսկոպոս (2 օրհ.) :

ԱՆԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ

Տէր Եովսէփ առաք Քահանայ Կոստանեանց :

ԱՆԷՔՍԱՆԴՐԱՊ

Ազգեան մահաւոյ Յակոբ աղա :
Գրիգորեան Սարգիս էֆէնդի :
Գ. Եւստ. Ֆեան Ազգեսանդր աղա :
Զարգեան Կարապետ աղա :
Խաչատեան մահաւոյ Յակոբ աղա :
" Ահմայ Ազգեսարական Ընկերութեան :
Հայաճեան Միքայիլ աղա :
Հայաճեան Ճիվանի Գրիգորեան :
Յակոբեան Ժապար աղա :
Ճէփանիճեան Գառնիկ աղա :
Նիկողայսեան Յալուժիկն էֆէնդի :
Պողոս աղա Բելարժի :
Սեդրոսեան Գարրիէլ աղա :
Սէֆէրեան մահաւոյ Պողոս էֆէնդի :
Տէր Գաազարեան Ղազարոս աղա :

ԱՆՏՈՒՔ

Քեօսեան Յարգիս աղա Արապկերցի :

ԱՍՏԱՍԶԱՐ

Եղբատեան Մշտացեան աղա :
Ժապարեան մահաւոյ խաչատուր աղա :
Կորիքեան մահաւոյ Սահակ աղա :

ԱՖԻՐ ԳԱՐԱՀԱՍԱՐ

Վարդեան Գրիգոր աղա :

ԲԵՆԻԱ

Գեր. Առաքարք Մկրտիչ վարդապետ Տիգրանեան :
ԱՃեման Միքայիլ աղա :
Բրուտեան մահաւոյ Մանաս աղա Արապկերցի :
Գալընճը Եովսէփեան Գրիգոր աղա :
Գալուստ ճեմանց Օհան աղա Յամվէրցի :
Եկաւեանց Եղգարք Մեղրոս աղա Արապկերցի :
Թեփէնճեան Մկրտիչ աղա Յամվէրցի :
Ղարապիլեան Միսնա աղա Արապկերցի :
Մահաւոյ Պողոս աղա Թեղիք Կաշեան :
Շահմիքեան մահաւոյ Աստուածատուր աղա :
Մաղաճիկեան մահաւոյ Կարապետ աղա Արապկերցի :
Ստեփանեան Ղազարոս էֆէնդի :
Տէր Գրիգորեան մահաւոյ Կարապետ աղա :
Տէր խաչատուրեան մահաւոյ Սարգիս աղա :
Տէր Կարապետեան Սարգիս աղա Յամվէրցի :
Տէր Մարգարեան մահաւոյ Նիկողոս աղա :
Տէր Յակոբեան վարդապետ աղա Յամվէրցի :
Տէր Սահակեան մահաւոյ Եօզանիէն աղա :
Քիւրքճիանճի Եօզանիէն էֆէնդի :

ԳԱՆԶԱԿ

Արժ. Յակոբ վարդապետ տէր Աւետիքեան :

ԴԱՄԱՍՈՍՅՈՍ

Արժ. Բառնարոս վարդապետ առաք :
Թեղիքիւն Թորոս աղա :
Գոյաճեան Գերգոր աղա :
Դօնափանեան Յակոբ աղա Տիգրանակերտցի :
Խանճեանեան Գրիգոր աղա սարկի :
Խաչմիքայեան մահաւոյ Յալուժիկն աղա Սաղմիքի :
Կարապետ աղա Ճեմակ Պողոսի :
Ղարաճեան Գերգոր աղա Չմբիկէղի :
Մանուկեան Գառնիկ աղա Մաղկերցի :
Քառուկեան Գրիգորեան :
Ստաւրեան Մարտիրոս աղա Քիւրքճի Մաղկիցի :

Սիրտունեան Մարտիրոս աղա Տիգրանակերտցի :
Փաստարժանեան Սարգիս աղաք Նուր Գալուցեան
աշակերտեաց :

Փիլիպպեան Գարրիէլ աղա Մաղկերցի :

ԵԳՐՊՏՈՍ

Արժանապատիւ Միքայիլ վարդապետ :
" Կարապետ վարդապետ :
Գալիպեան մահաւոյ Նէմուր օրիորդ Պօլսեյի :
Լազարով Սիմէոն աղա Վիսառայի :
Կարապետեան Պողոս էֆէնդի :
Նուր Խորենեան վարդապետի :
Ռաֆայելեան Գերգոր Պէլ :

ԵՐԶԵՎԱՑ

Քիւրա օղլուեան մահաւոյ Գրիգոր աղա :

ԵՐՈՍԱՆԵՐ

Վսեմափայլ Նարեկ Ժողայ կառավարիչ քաղաքի :
Լիվա Ժալայ :

Արժանապատիւ Վրժանէ վարդապետ :
" Պիարոս վարդապետ :
" Յովսէփեան վարդապետ :
" Եղիշ վարդապետ :
" Խաչատուր վարդապետ :
" Կրակոս վարդապետ :
" Նիկոն վարդապետ :
" Երեմի վարդապետ :
" Աստուածատուր վարդապետ :
" Փիլիպպոս վարդապետ :
" Իսահակոս վարդապետ :
" Ժորճեան վարդապետ :
" Սեդրակ վարդապետ :
" Բաղդուկեան վարդապետ :

Սարկաւաք Բարսեղ Բարիշի :

" Գերգոր Չմբիկէղի :
" Գարրիէլ Վանցի :
" Եարուժիկն Վ. Կեօնիկեան Պօլսեյի :

Տիրապետ խաչատուր Բեմիքէնցի :
Անգղիայ Էրա. Mr. N. Moore, Consul d'Angleterre.
Dr. H. Peterman Gérant du Consulat de la
Confédération de la l'Alleman du Nord à Jérusalem.
Գաղղիայ Երեւանուր Էրա. Mr. E. de Barère, (Con-
sul Général de France.

Գաղղիայ Էրապատասարան քաղաքապետ, Mr. F. Rou-
gon, Chancelier du Consulat de France.

Խաչատուրեան Յակոբ աղա :
Մուրաֆեան Կարապետ աղա :
Մուրաֆեան Բարդա Յակոբ աղա (2 օրհ.) :
Ռուսիայ Էրա. Mr. André Kartzoff, Consul de Russie.
Սպանիայ Էրա. Mr. Louis Dodici, Consul d'Espagne.

ԵՂԵՍԻԱ

Գալմատարեան մահաւոյ Գրիգոր աղա Ալիքի :
Լուսաւորչեան Ընկերութիւն :
Լուսաւորչ. Ընկ. Գիշերային ուսանողք :
Պատմանեան մահաւոյ Պաղտատար աղա :

ԵՐԵՄԻԱ

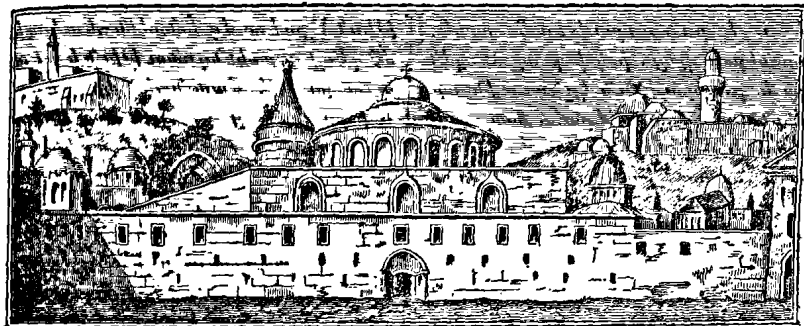
Տէր Եովսէփ Քահանայ Մեկրեանց :
Քեօնիմ մահաւոյ Եղաւար աղա :

ԵՂԵՍԻԱ

Առաքարք Եղաւար աղա. Յակոբ վարդապետ :
Չամբիկեան Գրիգոր աղա :

ԶՄԻՌՆԵԱ

Տէր Յակոբ Քահանայ Պաղտատար :
Աղաճեանեան Ստեփան աղա :

Մ Ի Փ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԵՐԲՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 1

ՅՈՒՆԻԱՐ 31
1868.

ԸՅԳԵՍԵՐՆ ԲԵՆԵՍԵՐԵԿԱՆ ԵՒ ԳՐԵԳԻՏԵԿԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Նոր տարւոյս հետ մուտ գործելով Սիօնի տարեկան երբորդ նոր շրջանին մէջ պարսպ կը համարինք առ վայր մի կոնդր Կոնստանդնուպոլսի նախորդ տարեկանի վրայ և լըմտու թեամբ խորհրդ դածեց։ Սոսն զի, եթէ նոր տարին կուրեորութիւն ունի գահայից վրայ բազմած աթոռակալի և միանգամայն տեյարկ աղբատի համար, գերդաստանի աշխատատեղի հօր և զաւակներով չըր ճապատուած մօր համար, եթէ կարեւորութիւն ունի գաւազանին յեցած բազէպի գերեզման խնարհած ծերանւոյ և սպառաշի յոյսեր սնուցա նոյ ու գէպի աշխարհի փոթորիկները գիմոյ երիտասարդի համար, ոչ պաւ կտս կարեւորութիւն ունի նոր տարին Կղզի սպառաշորութեանը նուիրուած

գրիշներուն համար, Պարոք կը համարինք խորհրդածել, վասն զի երբ կը տեսնենք որ օրերը կը թռչին, տարինն ըր արագ արագ կը սահին, ազգեր կ'անկանին, ազգեր կ'անգնին, տեյրանդներ կ'առաւելան և դերունդներ կը նուազին, խորին մտածութիւն մը կը պաշարէ զմեզ, իջ գիտենք հինը և նորը, կը բանանք հանուր մարդկային ազգի պոռոմադիրքը, և ակնդեւ կը տեսնենք, որ ժամանակը, յաւիտեան կանաթեան այս շարժան վաւակը, տեյեղեղայն ստեղծագործութեանն ի վեր, մի կողմէն կը կործանէ անընդհատ և միւս կողմէն, կը կանգնէ, ազգեր, տեյրանդներ և տեյրութիւններ, իւր ձախ ձեռքէն մահ և աւերմանը կը թափին թմրածներու, ծոյլերու, տապաւնաւած

ներու և բռնաւորութեամբ արբե-
ցածներու վրայ : իսկ իւր աջ ձեռքէն
լոյս և բարօրութիւն կը ծաւալին սը-
թուկներու , ուշիմներու , ազգաշէն
ներու և մարդկային կատարելութեան
վեհմ նպատակին դիմողներու վրայ :
Ի՞նչ , պատկ , պարծանք , անուն և
գոյութիւն կ'առնու ձեռքէն և կ'ու-
տայ միւսին : Ինքը միշտ դէպի նորու
գութիւն և դէպի արշալոյս կը դիմէ
և իւր հետ ջնջութեանցները կը թողու
խաւարի և մթութեան մէջ , և կամ
կը ծերացնէ , կը փոշիայնէ և գերեզ
մանի կը մատնէ : Երբեք կ'անցնին , ազ-
գեր կու գան և ժամանակը անաչառ
կը շարունակէ իւր գաղափարներ : Եւ
կործանեց Լորդստանի , Քաղգէյի ,
Հայաստանի և այլ վաղեմի թագա-
ւորութիւնները : — Եւ միւսն է : Եւ
կործանեց Եւրոսի թագաւորութիւ-
նը , զոր վերստին կանգնեց Երեւանի
ընդ : — Եւ միւսն է : Եւ կործանեց այն
այս թագաւորութեանց աւերակնե-
րուն վրայ բարձրացած հռոմէական
պետութիւնը , զոր առաւել հռոմէա-
կան աշխարհ քան թէ պետութի մարթ-
էր կուէր : — Եւ միւսն է : Եւ բարձ-
րացոյց այն հռոմէական պետութեան
աւերակներուն վրայ Երանկաց , Գեր-
մանաց , Եւրոպայի և այլ նոր
ազգաց տէրութիւնները : Եւ իսկ
ժողովուրդ : Եւ հայն ժամանակի ճար-
տար ձեռքերն են և որ մինչեւ ցայսօր
կ'աւերեն և կը նորոգեն , կը փոշիացնեն
և նոյն փոշիէն կը հանեն նորոգու-
թիւն , կենդանութիւն , շարժմանք և
յառաջխաղացութիւն : Եւ ի մեր առ-
ջը : Պարտք կը համարուիք ժամանակի
նոր ջրանին և նոր ապրելոյն հետ , այս
հարցման վրայ խորհրդածել : Եւ դեռ
ժամանակի ձախ ձեռքին և կամ կոր-
ծանման հարուածին տակ , թէ աջ
ձեռքի հովանաւորութեան և շինու-

թեան Եւրոպոյ ժամանակին հետ կը դի-
մէ դէպի վերակենդանութիւն և դէպի
արշալոյս , թէ ժամանակը կը յառաջ-
է և ինքը կը մնայ անցիւն մթութեան
և մահուան ստուերներուն տակ : Եւ
պատասխան և ինչ ձայնի կը բարձրա-
նան այս մասին մեր ազգի մէջ : — Եւ
մանք Եւրոպայի և Եւրոպացոյ նման
կ'ողջանա ազգի ներկայ վիճակը , վասն
զի միայն տխուր տեսիլներ կրտսնեն ,
այն է նիւթական և բարոյական տխու-
րութի ազգային կեդրոնական վար-
չութեան , պարտազանցութիւն գա-
ւառական վիճակաւորութեան , տգի-
տութիւն և աղքատութիւն ժողովրդ-
դէան : Եւ ահա սարակ անտէրնու-
թիւն և ունիւնամոկալութիւն : Եւ մանք
ուրախութեան փոխը կը հնչեցնեն ,
վասն զի միայն ուրախական երեւոյթ-
ներ կը շարունակեն , անհետփոք խորոման
մէջ հակայական քայլեր կը դիտեն : Եւ
մանադրութեան լսկ անուամբ Սահ-
մանաբադիւն ազգաց պարծանք կը
պարծին և նախակրթական դպրոցներու
մէջ համալսարանական ուսմանքներ և
գիտութիւններ անտէր կ'երազեն , և
առհասարակ տուն փոքր բաներու վրայ
խոշորացուցով կը շարունակ : Եւ մանք (և այս
մեծ մտածութեամբ) ոչ այս են և ոչ այն քաղ-
քաւորական անապատներ և անապատ , որոնք
ոչ ողբարար ժամանակ կ'ողջան և ոչ փոք-
հարկանելու ժամանակ կը կարգաւեն :
Եւ մանք ոչ եղբարական լսկաններ են
և ոչ աւերակութեան փոքրահարներ , առ-
կայն և ոչ անապատներ և անապատ , առ-
քանց յառաջատեւելու , կ'ուրախա-
նան առանց յափշտակուելու : Եւ դի-
մէրբերը կը զննեն և կը շոշափեն , բայց
կը ջանան ապագային և ոչ թէ անցիւն
կոծել : Եւ դի մթութեամբ կրտսնեն և
կ'ուրախանան , բայց չեն յափշտակու իր-
վան զի յառաջագէտ ազգերու հետ
համեմատելով շատ փոքր բան կը

համարելն և յիսկ անտարբերութիւնը
խաբար, կ'առնէ և որ միայն անտիրանեա-
րու և խնկրկնողաններու սեպհականութե-
թիւն է ։ (Կուսակաւութիւնը՝ թե-
րահաւատութիւն կը ճանաչէ և իսկ
ամենափոքր բանի համար ծափահա-
րու թիւնը՝ թեթեւամտութիւն և ջը-
տեղութիւն ։) Եւ վերջիններու ըն-
թացքը մենք արինաւոր կը համարենք և
վասիղի՝ ազգի թերութիւնները տե-
ասե՝ ժամանակ չեն մոռնար խոր զինել
և հետեւապէսները ազգի սպառազօսկի
անյոյրոյն մէջ նշարել, և յառաջագի-
մական ցոյցները արեւած ժամանակ՝ ա-
ռաւել քաջութիւնը և քառաքնորդե-
լան ։ կը ջանան և քանթէ շողորթութեան
և լափողանց գովտոններով պատրելու-
ն ։ (Զգը՝ անցերոյն մէջ յառաջ տահմ-
նադրութեան ինդիք ։) Քիմարեմի վա-
թողիթութեան և յայ և յըթափորոյ-
աթառներու խնդիրքաւաքնորդական
վանեական և դարոյցական ինդիք և ազ-
գային՝ արուց թե՝ «Ժառակադարութեան
ինդիք» ։ Եւ յազու մը, մեր ազգինը
կատմամբ յառաջագիմութեան նշան էր
ժամանակի պահանջութեան ծնած ։ Եւ այս
այս յազած ինդիքները՝ կ'իտականար
մնացին անցերոյն մէջ և կ'իտականար
աւանդութեան ներկային, մինդիք եւ
րոպական ազգայ մէջ մեծամեծ խն-
դիրներ առկա ժամանակի մէջ յա-
զութեան և կատարութեան յակայն այս
անկատարութիւնը եւ՝ ոչ թէ յետա-
դիմութեան՝ այլ ազգի անձեռնահա-
սութեան նշանն է ։ Վասն զի յազած
ինդիքները յառաջ վարելու գործը
զուրկուն մէջ Չանդարդները առաւել
չատ են ։ Բան թէ հատառ կախով և
զգայուն արտով (Երաբարութիւնը ։) Եւ
է այս ազգային դանդաղութիւնը, ե-
թէ ոչ իւր բարոյական և նիւթական
սկարութեանն ։ Եւ այս ան է այս տը-
կարութեան արմատը ։ Տիւրքական մէջ

Ի՞նչ է ահա՛ մեր ազգի ամենամեծ
 լճնամբն, որ շինականի պոքերը, կը
 դարձնեն աղքատութեան և անարկու
 թեան շղթային մէջ ու քաղաքացւոյն
 ձեռքերը կը պտտանեն օտարամուղ
 երկշտուութեան և շողորձութեան
 մէջ։ Ի՞նչ թշնամին է որ դիւրաւ թեամբ
 շատերը կը պատահեն և կը փայփայեն ազգի
 շահը իւր անձնականին դո՛հէ և մեծոք
 մեծ, միասնեցու առիթ ապա՛յ անտի
 փառաց և հոնգոտութեան յաւաժ
 շարժիլ և ճշմարիտ փառքէ զրկիլ։ Ի՞նչ
 լճնամբն է, որ պրենհակոյ եղբայրները
 իրապօս, դեմ կը յարուցանեն, աշխարհ
 հակահ և կենդեցական միմեանց դեմ
 կը գրգռէ ։ որոնք առանց իրարու լնա
 զու և միմեք հպարտաբար, տարինեքով,
 մէկմէկ կը քարկածեն։ Ի՞նչ թշնամին
 է, որ մարդը անտարբեր կ'ընեն իւր
 ամենամեծ և նուիրական արարածը ու
 արժանաւորութեան և իրութեանց հակ
 մար ։ Իւրտի և կը հետեւի ուր դա
 րերով տգիտութեան մասնաւոր՝ Բ
 նոյր սթափող ազգ մի չէ կաղող մեր
 ազգի ներկայ միջանկէն Երբեք ոչ մի
 ունեւոր։ Ի՞նչ մի կարող են երբեմն զսե
 եռանդով յաղիլ, արտաշնուլ և զազգի
 վեր և յաւաքել, բայց առանց գիտաւոր
 թեան կարող չէ արտադրել։ Ի՞նչ բն
 թեւ, խոնարհ զեզեցիկ բանէ ու բայց
 յարաստեմ Զերմութիւնը գիտութեան
 մէջ է։ Գիտութիւն կ'ընենք ոչ թի
 լով քանի մի լեզուաց և աստիճանց, բլր
 գիտութիւն, իրաւունց և արդարաց
 գիտութիւն Ժամանակի կամ դարա
 աշխոյն ։ գիտութիւն յառաջագն
 ազգաց ընթացիկ և ըրած փորձերուն
 գիտութիւն արտաւանային և մարդ
 կային ճշմարիտ և յաւաստեական օրի
 նաց ուրիշ քանիւ։ Գիտութիւն կամ
 տարեւոր կենաց և ազգայնորէն արտ
 րելու ի մէջ ազգաց ։
 ։ ։ ։ Ի՞նչ մեք ազգային ։ արտեւան

վիճակը փարտամ է, եթէ շատ կեն-
սական խնդիրներ կը յուզին և կիսու
կատար կըմնան, եթէ փոքրիկ մարդիկ
և փոքրիկ կիրքեր մեծամեծ խոչընդոտ
ներ կը յարուցանեն, այս նշան է, որ
մեր ազգը մեծ մասամբ տգէտ է, և
գիտնոց շատերուն հմտութիւնն եւս
հիմնուած է սուտ գիտութեան փոյ,
որ զմարդ կը հպարտացնի: և իւր եղ-
բորէն և ազգի շահէն կը բաժնէ, և
ոչ թէ Պարսկց և Սկոտ վրայ, որ կը
յօդէ, կը միացնէ եւ մասնաւորը՝
ընդհանուրին կը զոհէ: Բազէր կան,
որ այսօր իրենց վնասներէրը, թնդա-
նօթները և քանձերը կը հանին ի-
րենց ապագայի ապահովութեան հա-
մար. բայց ազգեր եւս կան, որոնք ի-
րենց երկրի ճշմարիտ և հիմնական ս-
թը միայն ազգի անդամներու լուսա-
ւորութեան մէջ կը տեսնեն և ոչ ու-
րիշ տեղ: Ստան զի բազմաթիւ փոր-
ձերով համոզուած են, որ ժողովուրդ-
մը գիտութեան ծաւալմամբ կը մեծ-
նայ և ոչ թէ մարդկային արեան հե-
ղեղներ թափելով: Բնն ազգ և ժո-
ղովուրդը պատերազմ ունի իւր առջեւ
և պարտի ունենալ. վասն զի խաղա-
ղութիւնը և լուսութիւնը այս ուշիւոր-
հէն չեն, բայց երանի այն ազգերուն,
որոց պատերազմը մարմնոց և ուրեան
գէտ չէ, այլ Տգիտութեան և խաաթի:
Քանի զինուոր և նահատակ ունինք
մենք այս սրտաբարդին համար: Թող
հաշուէ իւրաքանչիւր որ, համեմատե-
ազգի բազմութեան հետ և իոկոյն
կարէ չափել. կռիւ և ճգրտասպէս
սահմանել թէ ինչ վիճակի մէջ է մեր
Բազը: Իայց նուազութեամբ պիտի
յուսահատինք. քաւ լիցի. այլ պիտի
ջանանք առաւելուլ, պիտի պատե-
րազմինք մեր միակ թշնամեցն - Տգի-
տութեան հետ, մատաղ սերունդը
գաստիարակելով և հասարակութեան

մէջ ուղղախոհ և հասուն հրատարա-
կութիւնները բաղմոցընելով, ապա
թէ ոչ ժամանակն տնայաւ է, իւր
տրագիկնոց տոբերուն տակ կ'անշըն-
չացնէ: և կը փոշխացնէ իւր անշարժ
զաւակը:

Եւս է ահա մեր համոզումը և ան-
կեղծ խորհուրդը, զոր այսօր նոր առ-
ուցս հետ կը հաղորդենք մեր սիրելի
Բազին: Եւս խորհրդով կըմանենք և
մենք Սիմի նոր շրջանին մէջ, քաջալե-
րութեամբ Սեմ. բաժանորդաց, ջանիւք
Ս. Եթոցս միաբանական ուխտին
և ինամակալութեամբ Բննապատիւ
Ս. Պատիարքին, սրոյ հայրական հա-
ճութեամբ տարուցս սկզբէն իւրաքան-
չիւր ամսական ութամսալ թերթին վը-
րայ կէս թերթ եւս յաւելաւ, այսինքն,
փոխանակ 16 երեսի, Սեմապատիւ
բաժանորդք պիտի ստանան 24 երեսէ
բաղկացեալ Եմաստետր, առանց գնոյն
վրայ յաւելուած մ'ընելու, որ էր Ձար-
ճաթ մէջին, ճանապարհի ծախսով,
կախի վճարել:

Իսկ Սիմի ներքին պարունակու-
թեան մասին այժմ բանիւ մեծամեծ
խոստմունքներ չեմք ընելու, այլ կը յու-
սամք ՚ի ժամանակին գործով պատկել
ընթերցող հասարակութեան իղձը:

ՆՇԱՄԵՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ե՛կ

ՍՏՈՒԹԻՒՆՑ

ՈՎ չար, ազգային ստոր գաղտնա-
կալ մի ըլլար, անոր բնակարանը մի
ուրեք, վասն զի ազգաբն իւր ան-
գամ ու խնայ, պիտի կանգնէ. բայց
չարերը ճակողգութեան մէջ պիտի
խնան չար մարդը բարի փոխան չու-
նենար, ամբարշտներուն ճրագը պի-
տի մարի:

Ստալ:

Ե.

Սողոմոն իմաստունը, այն հռչակա-
ւոր փիլիսոփայն, որ իւր սրբունական

փառաւոր Գահուռն վրայ իմաստասիրա-
կան հետազոտութեամբ կը զբաղէր և
կը քննէր ամեն բան, անշուշտ իւր
անձնական փորձով խելամուտ եղած
ըստ. «Վերջուր թագաւորին առջե-
ւէն ամբարիշտը, և ահա անոր ամբար-
արդարութեամբ կը հաստատուի » :

Վերջ ալ կը կրկնէր դէմէն նոյն
խօսքը, թէ «Վերջուր ժողովրդեան
մէջէն նենգաւորները, և ահա այն խա-
ղաղութեամբ և երջանկութեամբ կար-
գի » : Նոյն կը տեսնէ մարդ, այդպիսի
աշխատութիւն, բրախք թափել, ճա-
խաթիւն սպառել և միտք հոգնեցու-
նել ժողովրդեան բարւոյն յառաջողեմ
զարգացման համար, ու երբ անոր ան-
յաջողութիւնը կը տեսնէ, կը քարմայ-
նայ և կը ստակց միանգամայն : Վեհ
կողմէն մի և նոյն ձայնը կը լսէ, մի և
նոյն նարատակի համար գործելու սովե-
քը համակիր կը գտնէ, բայց կը շուա-
րի երբ գործելուն անյաջող կամ հա-
կառակ ելքը կը տեսնէ : Սակայն քիչ
մը խորհելէն վերջը պատճառ մը կը
գտնէ, նոյն պատճառը խախտելու
համար ձեռքէն եկած ջանքը՝ չի խոց-
էր, բայց ՚ի զարմանս և ՚ի յաւ քրտին
անով ալ չըլլար, վերջապէս եթէ ու-
ղիլ դատում և սուր անտութիւն ու-
նի, բռն արտաճառն ու իսկական ար-
գելքը կը գտնայ և տակուսով ետ կը
բաշտի, վասն զի կը հասկընայ որ իւր
ձեռնհասութեանէն վերէ անոր խափա-
նումը, ուստի պարտաստեալ և յուսա-
հատ ձեռքը ձախկն դնել և յղբալէ
ու հառաչելէ զոտ ուրիշ բաժին չտ-
նենալը կը հասկընայ և այնպէս քլնէ :
Վերջոյն մը՝ ետքը իւր գնացումը քրտին
խորհելէն բարձրացող հառաչանայ ձայ-
նին հետ սա վճիռը կը լուրի, « ուր որ
չարեւու պատիժ չի կայ, հոն Կենաց
ապահովութիւն ալ չի կայ » :

Սարգիսն անբխ՝ բարոյականը ժու

ղովուրդին կեանքն է, երբ բարոյակա-
նութիւն աղականուած է, ժողովուրդը
անկենդան դիմէ, այնուհետեւ լոկ
զգայական շարժում և բուսական ա-
ճում և սպառում ունի. այսպիսի դը-
րից մէջ վիճակի փոխադրութիւն կամ
յառաջողական շարժումն յուսոյ
անկողնի է. նա միշտ պիտի դիմէ ոչնչ-
աւթեան : Նշէն կ'ուզեա ժողովուրդը
կենդանացունել, վերցուր անոր մէջէն
վատ կիրքերը, յամառ շարկը, նեն-
գաւոր խաբէութիւնը և ահա միւս
բարեկարգական ջանքերը կ'արդիւնաւոր-
րին, ոգի կ'առնէ այն, վերադարձը թե-
ւեր կը զգենա և կը ձախրէ երանու-
թեան տը խաղաղութեան վերնագա-
ւառին մէջ : Բայց այսպիսի անխրո-
հելիքներն ինչ վիճակի տէր տը լընն
քանի որ կը յաճախեն հասարակու-
թեան մէջ միշտ վնասակար են ժողով-
րեան բարւոյն : Սխալեման թագա-
ւորէն սկսեալ մինչև վերջին տափձա-
նի քծուծը եթէ վատ բնաւորու-
թեան տէր են՝ միշտ ապագայի ար-
դիւնքները յառաջ կը բերեն. բայց սո-
սանութան տը, որ տափձանին համե-
մառ շարեայ արդիւնքն ալ անելի կամ
պտիտ կ'ըլլայ : Պարտիզանը իւր բո-
սերն արդիւնաւորելու համար անոնց
պրմաւոր կրծող որդերը ապառելու
կ'աշխատի, հալիւր թը հոտին մէջէն
ախտացեալ ոչխարը մէկդի կը հանէ՝
երբ բժշկելու յոյսը կը կորի, բայց
տակաւին արդար միջոց մը չէ գտնուած
մեր աղդին մէջէն յամառեալ անբոյժ
չորութիւնը փարքը որ ժողովրդեան
բարոյական կենոց հիւթը կը սպառէ :
տեսնենք ուրեմն ինչ կ'ընեն և ինչ կը
գործեն այս մարդիկը :

Սկիւր կը տեսնանք որ լրբարոյիւն,
իրատաւն, ուղիւն օգտար, գոնեալ դատ մը
յառաջ տանել կ'ուզէ. խնդրոյն ամեն
պարագայներուն անհմտ միտքեր՝ եր

կարժամանակ կը գրասկին երկդու կողմի
փաստերը Գրասկին, երբեմն այս և
երբեմն այն, կողմի վերայ հակած կը
գանձան աղագրութեան կըստն մէտը
այլ ժամանակ կ'անցնի և անձ ինչ
դիրք տարբեր կերպարանք կ'առնու
իրաւանց տէրը կը ճանցուի, քաղց ե
ղան եղան կ'ըլլայ : Արդեմ անձնա
կան կիրքէ մը թելադրուած, մէկուն
անձնական պատուոյն կը դպչի և երգ
ղայն պաշտպանող պարտա փաստեալ
կը գիմահարի. կը տնի աղագրի քաւ
նալ, ներկութեան գիմել, շատ մը
առաք և ինքզին գուրս պատմութիւն
ներ և եմթագրութիւններ յառաջ բե
րելով պարկեշտ անձերու, քաւցե և ք
րախոսաւորներու պատին իզգարուել,
յանիրուի, պատգիւր որ ամէն անհատի
նուիրական իրաւունքն է : Եւ պատի պա
րագայներու մէջ իրանմութիւնն յազ
գող պարկեշտը կըտնիւրի բուն իրա
ւունքէն իսկ զրկուելով. չի մնանաք
ըսելու որ զգրութիւն չունեցողներն
ալ ենթակայ են այս զրկման, այսինքն ու
նանք որ թէ նիւթական և թէ բաքայա
կան աղագրութի չունին : Եւ արդար մը
ուր իրաւունքը հղորին եր, սուրը, բա
զու կը և փայլուն մետաղը կը յաղթանա
կեր, սակայն այս պնկրաւութե և բըռ
նութեան գար կ'անուանի : Եւ իմա կ'ապ
րինք այնպիսի գարու մը մէջ ուր կը
կարծենք թէ յամեն անհատական և ըն
կերական իրաւունքները, վայելելու ա
զատութիւնն ունինք և կը կարծենք թէ
անհատականութիւններն յանգամարա
րեղ են : Այլ, ընդհակառակն կը տես
նանք տակաւին որ իրաւունքը հղորին
է և այսինքն լեզուին և գրչին : Այլ, լե
զուն և գրիչը կը գործեն այսօր մեր
մէջ այն ամենը ինչ որ կը գործէր եր
բեմն սուրը և ոսկին, և սակայն այս
գարս մեր ազգին համար քիչ կ'անուա
նի : Եւ արտադրութեան քար և . . .

Ըստ ըստ, և չ'ընդունինք աղագրութե և որ
այս գարը բերած լուսաւորութե նշող
մը, այլ չենք կրնար տեսնալ նաև որ ա
նաք հետ մէկանող յորդեցին խառն
բաղմութե շատ մը չարիք, կը հաւա
տանք որ այս փորրիկ նշողը բազմութիւ
դիմակներ, վար առաւ, այլ կը շօշա
փենք նաեւ որ իւր գեղեցիկ անուան
դիմակին թակ պահուող խիստ շատ
հրէշներ ալ երեւցուց, որք կրնան այ
սօր քմին կերպարանքի մէջ մոնել և
ուրաւ ասանին իրենց պէտք եղած
կերպին փոխուիլ. սակայն հոգ չէ, վա
սին զի այն կրնինք պատրուակաւ չէ,
այլ ապրանքութեան և բաւարարու
թեան պատրուակաւ : Եւ այլ միթէ յան
ցանք քաւաւ համար միայն պէտք է
կրծագմարութիւն ըլլայ միթէ անձնա
մարութիւնը յանցանք չէ, միթէ նոյա
տակի մը համար (թէ և իրաւացի) իրա
ւունք մը ժառանգ ճամարութեան խա
տարիլ և աղագրութիւնը թիւրեղ ու
ճիր չէ, ուր . . . ինչու և փոսն զի կըս
նից պատրուակաւ չէ . . .

Եւ այլ թիւ այն որ առաքինութեան
կերպարանքով մարութիւն գործեց և
արգարացաւ : Եւ առաւոր մը կայ, ու
րուն առջեւ արգարոնապու համար,
մէք քահնուր կ'ապագութիւն կայ, այն է
ժաղվաւրդը և թէ զայն խաբէրու կ'ա
րեւցանէր յաջող մէկը, կայ ուրիշ
մը և այն է պատմութիւնը, որն որ լը
սանդը կ'ապագութե և հատարակաց գա
ւին կը յանձնէ, և թէ ասոր աջքին
փարագը քաշենք, անգին ինչքը իւր
հարուածները կը շարունակէ. քայց եւ
թէ այս ալ թմրեցունելու չար յան
գործնաւ ըլլանք, կայ ուրիշ մը, մէհա
գոյն գատաւոր մը, յամառեալին հա
մար անողորելի իշխան մը, ճամարութե
թիւնը անպաւա ալ բովարդարութե
մէք ժամդիր, սուրը պատմութե հակե
և քր մը, թէ աւել և թեմ կ'անուա
նի : Եւ արտադրութեան քար և . . .

ւումը կ'որոշէ, և անիրաւին արդար հատուցումը կուտայ: Երբէք թող չըսէ մէկը թէ «խաբեցի և շահեցայ», ընդհակառակն թող վախնայ որ արդէն ունեցածն ալ չի տուժէ. «Վանուկ էի ես և ծերացայ, և արդար արհամարհուած չը տեսայ, և ոչ ալ անոր զաւկին հասց մուրալը»:

Ի.

Բանականութիւնը, այս վեճմունքի կան յատկութիւնը մարդուս որաւած է, ոչ որպէս զի վայրենի վարագնէրու պէս իւր նմանին գիշատէ, այլ որպէս զի միմեանց օգնական ըլլայ: Եւս պայծառ ջահը տալուորած է գերագոյն Տէրը, արեղերաց արարչապետը, ոչ որպէս զի անասական կրից աւաճնորդ ըլլայ, այլ որպէս զի ընկ նմանակցութե օիրովը վառուած առաքինութեան, ալ գարութեան ու ճշմարտութեան, կամ թէ ճշմարիտ բարոյն և գեղեցկին թեւադրիչ և դորձագիրն ըլլայ: Եւսց մըր է մարդոյն այս սահմանը, մարդուն ճշմարիտ ազատութեան միայլ ըմբռնումը՝ որ աստիճան խոտորել առած է զմարդ իւր բռն սահմանէն, որչափ հեռացուցած է իւր իսկական վախճանէն, և այս ոչ միայն ի միսս հասարակութեան, այլ և ի մեծ միտս իւր անձին: Եւսասարգութեան անուանեալ դուրուս մէջ մեծաքայլ յառաջ կ'երթանք, բայց մըր, — գէպ ի սպականութեան և եղծման գուրը. ինչ ճանապարհով, մոլութեան և անիրաւութեան ճանապարհով: — Ինչո՞ւ չենք խրատուիր.— վաւրն զի անձաւք փորձել կ'ուզենք. մի թէ հաղարուս փորձեր մեզ բաւաւ կան դատարարակ չեն — ոչ — ինչո՞ւ, վաւրն զի անձաւք մեր անձէն դուրս են: Եւսց ափսոս չէ՞ մեր անձին ալ, զոր մեր ձեռքով թշուառութեան կը մատ-

նենք. — հոգ չէ՞, մենք այն մեծատունին կը նմանինք՝ որ իւր եղբարց ուղղութեան համար մեռելներէն մէկը կ'ուզէր խրկել անոնց:

Ինչո՞ւ մարդկութիւն, չենք ըսեր որ այսպէսով ետ կ'երթանք և կը հառնինք մարդկան զեղծեալ դարուն սկիզբը. բայց մինչև հոն հասնելիս աւաբերելու գեռ չսկսած՝ մենք զմեզ պիտի գտնանք մահաւն անողորմելի ճիւղաներուն մասնուած, ու զենք պիտի մեր յարգին ըսել որ այս ճամբուն չի բռնէ, բայց չի պիտի կրնանք համոզել, քանզի այն ալ փորձել պիտի աւզէ, և անս պայտէս կ'երթանք, կը քաղենք և կը խալաւք թէ յառաջ կ'երթանք: այն կ'երթանք հոն՝ ուր որ մեր անբանական կիրքերն զմեզ կը ծղեն:

Եւսոր ճշմարտութիւն մը կը խաւատանի մէկը, քիչ մը ատենէն ետքը դարձուածները ուրիշ կերպի կը փոխվին և նոյն այն ճշմարտութիւնը, զոր քիչ մը յառաջ խաղաղանեցաւ, հիմա առանց կարմրելու կը ժխտէ և անոր հակառակն հաստատելու կ'աշխատի. աւրիշին խօսքերը կը խորժէ, բայց իւր խօսքերը չի ըսեր, աւրիշին սկզբունք կը քարոզէ, և ինքը իւր պաշտած սկզբան գէտ կը գործէ. շահամուկութիւն կ'աւաւ, կը նստաւէ ունայ զուտ, իսկ իւր ամենափորքիկ շահուն համար ալ գարութիւնը կը քողարկէ, իրաւունքը կը ժխտէ, այսու ամենայնիւ տրամաբանութեն և խղճի վկայութեամբ խօսած կ'ըլլայ: Եւսորով ճշմարտութեան գլխով կը պարզէ եւ անոր շարունակել գունովը աչբեր կը զօշտուէ, և վերջը բռն արդիւնքով անոր սեղ ռեւ ստուութեանց ծուէններ կը ներկայացունէ, հասարակաց շահուն պաշտպան կը հանդիսանայ, և հոն նախ իւր շահերը ապահովել կ'աշխատի նոյն իսկ հասարակաց միտսովը, այսու ամենայնիւ

տակաւին նոյն հասարակութիւնը իբր
տպաշնորհ ամբաստանելու ամարդու
թիւեր կ'ունենայ : Հանդիսաւոր կ'ըլլայ
և յանդիսերը ուրանալու համար արդա
րդ կը դատապարտէ . որով ինքն ար
դարանալու տեղ եղեռնագործ մը կ'ըլ
լայ տեսնալ աչքերու առջեւ , երբեք
չիշէր որ մարդկային ազատութեան
հիմնագիրը , այն արդարութեան պաշտ
պան , սիրայ և ճշմարտութեան գե
րագայն վարդապետը , այն մարդկային
գերութեան անտանելի շղթայն խոր
տակող Յիսուս Փրկիչը սոսկալի դա
տապարտութեան ենթարկեց ճշմար
տութեան թշնամին , և ներսածի յա
ւիտենական արգելքի տակ փակեց :
« Թող չընեղուիքսաւ , — ոչ հոս եւ
ոչ հանդերձեալին մէջ :

Գ .

Ստուգիւ այս ամենը կ'ըլլան , բայց
ասոնց վրայ ժողովուրդը . քննչ կ'ընէ .
յայտնի է որ երկու սուրին մէջ տատա
նեալ պիտի մնայ , ժողովուրդը այս պա
րագայիս մէջ կը նմանի հանդարտ լծա
կի մը , ուր եթէ քար մը ձգենք կը սկսի
ծածանիլ , և այն շարժող ալիքները կը
սկսին դիմել դէպ ի եզրը . հոն եթէ
ուրիշ քար մ'ալ և յաջորդաբար քարեր
ձգենք , ալիքներն իրար կը խառնուին
և կը կազմեն երկար յուզում մը , ժա
մանակ մը տատանելէն վերջը լծակը կը
հանդարտի առանց իւր մէջ նշան մը
ձգելու , այսպէս ալ ժողովուրդը :
Խնդիրները կը յուզեն զինքը , հակա
ռակ կարծիքներու ալիքները միմեանց
կ'ընդհարին և նորանոր ալիքներ կը յա
րուցանեն , եղբակցացութեան կը գի
մեն , հոն կը բաղկին և ետ կը դառնան ,
վերջապէս առանց երկու կողմի նախա
դասութեանց իմաստին հասու ըլլալու
խումբ մը այս՝ խումբ մ'ալ այն կողմը

դատար կուտայ իւր տատանմանց ,
քարը ձգողը արգէն իւր նպատակին
հասած է : Ստուգիւ , ժողովուրդը ան
արարեղծ ոյժ մի է , բայց երբ գործելու
համար մեկտեղ պայ , բաժանեալ եղած
ատեն խիստ սկզբ է : Տուներու , պան
դոկներքու և արձարաններու անկիւն
ները շատ խորհուրդներ կ'ըլլան , բայց
այն ամենը մասնաւորներ կը համար
ուին , իւրաքանչիւր խումբ իւր հա
մալման վրայ կը խորհի , կը խօսի , և կը
պնդէ , երբեմն ալ կը բողբոջէ . ասկայն
կը շատի երբ երկու կողմի փղջուրը
քննելու կ'ենլայ , վստն զի կը տեսնայ որ
երկուքն ալ մի և նոյն սկզբուկըր ա
ռած և իբրեւ զրահ անով սպասազի
նած ասպարէզ նետուեր են , երկուքն
ալ մի և նոյն ճամբով քարելու խու
տումն կ'ընեն , այսինքն՝ իրաւանց ,
արդարութեան եւ ճշմարտութեան
ճամբով . բայց ասպարէզին մէջ անոնց
ներհակ շարժումները կը տեսնայ , քա
րերու մէջ հակառակութիւն կը նշան
ուէ , և կանկ կ'առնու վայրկեան մը . կը
շափէ , կը ձեւէ . ասկայն եթէ կազպա
րի մը չի կրնայ յարմարցնել , ինչ պի
տի ընէ . — ոչ ինչ , ինչու պէտք է պիտի
բռնէ և ետ քաշուի : Եւս մէկ մասն է
դունն կ'ընենք անտարբեր և որուն չըլ
լալը ըլլալէն նախապատիւ է , ասկէ զտո
կայ գլխաւոր երկու մաս ալ , որ հետա
քրքրութեամբ կը զննեն , բայց տար
բեր գիտակներով , կը նկատեն կը քն
նեն և երկուքն ալ այնպէս կը համա
րին որ գաղտնեաց խորը թափանցե
լով , հոնկէ քաշեցին դուրս հանե
ցին պահաւած ճշմարտութիւնը . բայց
յայտնի է որ ճշմարտութիւնը մէկ է ,
երկուքն ալ կ'արձանագրեն իրենց գի
տը յանուն ճշմարտութեան , և ահա
հոս կը յղանայ պատմութիւնը , պատ
մութիւն մը՝ որ ապագայ միտքերը պի
տի յօգնեցունէ և մեր այս գարը խան

2

Արհամարհեալ, գոչեր կրկին զիւր բան նախկին .
 Բայց հարցափորձն անգէն կալաւ զոյն 'ի դարձան .
 Գալանացիս խոկալը նենգժառտ գպեմեց զարանն :
 Եւ ազ փայր մի կայր մոտայոյլ անդ 'ի կանգուն ,
 Անկաւ 'ի շու. ճեպ ընդ ճեպի գիմեաց 'ի տուն ,
 Ի ճիւղնախօստ մերժ գրբումն չէր նմա փոյթ :
 Մտեալ 'ի քիրանի զաւն արագէր նա անձանձրոյթ ,
 Մերժ ամեհի ապերասան ձի փռնընէալ
 Յարագ քայլին հոգն 'ի ներքոյ անգացուցեալ
 Դնայր փութով : չընան առնէր 'ի պողտուայն
 Ի պարզուսմն աղաջ մարգկան միանգամայն :
 Ելլը զառտլինն խռովայոյլ մուտ 'ի տուն իւր
 Ըղնգատակ զիւր կատարել ըլմտագիր .
 Չսեմնայն ջանս էած 'ի գործ նա վաղ ընդ փոյթ
 Չազբանն անմեղ կենախուղել պարիւ անգուր :
 Թոյն դառնաւ թեան էր օժանդակ գործայն լոման
 Ի նրկանակ իսանեալ փութով արուեստական
 Եւ բնութեանցն պատուիրեալ ստատիւ հրաման
 Տալ զնրկանկն աչն մուրացկին թափառական :
 Այն մուրացկին ձայն արձակող բան 'ի բերան
 « Օրի մերձակէ, ընդէ Ենթէ ո , կարգայ միայն ,
 Նմա տալեն քայն անտուաց ըղնկանակն :
 Հրաւիրեալ 'ի ներքս 'ի տուն ըղկաբոտեալն :
 Այսպէս եղեալ հարկ 'ի վերայ սնհրաժէշտ ,
 Բայց յայնցանէ պահէր զխորհուրդ իւր անպարկէշտ ,
 Կուրացուցեալ զաշտ հոգեւոյն նա կամովն ,
 Եւ կանապաշտ սիրան ապառաժ էր բընտալն :
 Մինչ 'ի տուն անդ մուրացկանին այն կալտեան
 Բարանին ունկն էղեալ ամենաքեմն ,
 Զանկարծ ահա ձայն աղքատին յոյտ յանդիման
 Ի ձայն քաղցր հնէր մեղմիւ երգն 'ի բերան :
 Ընապարեալ ոտեան 'ի գունն բառ հրամանին ,
 Յողորմութիւն ըղնկանակն այն շնորհէցն ,
 Յիւրեանցն 'ի յարկ ըլմուրացիկն հրաւիրեալ
 Ի սեղան պարզ խորտիկս համեղ պատրաստեալ :
 Բայց կշտապնոց լեալ մուրացկին յառաջնմէ
 Ընդհակալ զողորմութեանց լինի 'սրտէ ,
 Բողկաւարած առ ինչ էկց բարեմեղմէ
 Ըղնկանակն 'ի պարկն եղեալ պատասխանէ .
 « Երախտապարտ եմ' բերանով իմ օրհնաբան ,
 « Տացեն երկիր բառ ձեր տրոց ողորմութեան :
 « Տացեն անբաւ ըստ խորհրդոց ձեր մտադիր :
 « Արդ մերձակէ, Ենթէ ապա Ընդդիմաբ :
 « Բայց արդ չգգամ զբաղջանձին հիգացելոս ,
 « Օրի ժամը երկու գեռ եւս անցին յետ ճաշելոյս :
 « Անշուշտ եւ զայս ողորմութիւն ձեր գլխութեան
 • Վայելէցից յերկնային յիմ' բնակարան » :
 Զայնժամ ելեալ աղքատն արտաքս արագ արագ ,
 Գնայր , մօտէր , գեալ յիւր իրձիթ յոգնալուստակ ,
 Հիւնդն արտաքս էր ըլլալ փայր զուարճալի ,
 Երկրօտաւան սոսկաբխաւ միայն հիւրի :
 Բաւ առիւր յայտ փայրի սակաւ հացով
 Ուրախ առնէ զսղիւ մարգկան բարձրապատիկ ,
 Ընդորդաւարտ պրեաւ զղով վճիտ ջրիկ
 Անտարակոյս փայլէ նա կեանս երջանիկ :
 Նոյն փայն համբուն գեղադուարձ շուրջ զիւրձիթ
 Մուրացկանին խաղաղաւետ տան կեանս բարւոյ ,
 Զի քան զամեն բուրաստանս իսկ զփայն համարէր ,
 Գան զպաշտոս արքունական հիւնէր 'ի վեր :

Յայնժամ՝ բոցիկալ բղնաբխուլ գուռն անուր խրճիթին
 Լսուա հանդիտալ արալ անդամոցն յիւր կրկնն ։
 Բարեմարմու առ Տէր Ախուս լեալ յայնցանէ ։
 Որք կամովին ողորմցան յանկեղծ որսէ ։
 Մինչ օրն ինքնին առկառ զիկեալ 'ի շող լուսոյ
 Կնկեն երազ հասանին ժամք գիշերոյ ։
 Լսակ դք եւ իմ յոլան ողտո յերկնից կամար ։
 Չարմուտքին զտղմանդէին թանձր խաւար ։
 Այն ինչ բերձ էր աղքատն 'ի նիրհ յիւր տնկողնի ։
 Չայն ապր անդէն օք պրտոքուտահէզ պատանի ։
 « Բայց ինձ ։ առեր ։ հիւզեղ զգուռն ինձ թշուաւն ։
 « Հիւրերկողու լէր խուարչուա 'ի գիշերես ։
 « Քանզի ստան իմ՝ գագալ արդէն 'ի քաղաքի
 « Ի լոյս արշաւառ տուքնիկն ելի անտի ։
 « Ի հայրենայնան խորձ ինչ վայտից խոկոյի քարդ ։
 « Բերեռեալեաղ անհնարին եղև իմ դարձ ո ։
 Աղքատն անգէն ըզգուռն երայց վազվաղակի ։
 Չգայ զի նա կարեկցութեան էր արձանի ։
 Հրաւ էր կարգաց ժպիտ գիւնք պատանեկին ։
 Պատուել զնա յուղէլ 'ի սիրտ եւանթագին ։
 Բայց պատանին տառապանս ունելոյ քաղց՝
 Յետ հանգչելոյն 'ի մուրայկեն խնդրէր զհաց ։
 Եւ մուրայիկն շուրհէլ նմա ոչ խնայեաց
 Կնկանանն որ 'ի պարկին վրտանգաման ։
 « Ջայտ նկանակ ։ առէր աղքատն հրճումն 'ի սիրտ ։
 « Այսօր ետուն յողորմութիւն զուարթամիտ ։
 « Ոչ զգալով նոթիս անձին եղի 'ի քաղաքի ։
 « Արդ տամ յոճար կարօտեղծ քեզ ։ պատանեակ ո ։
 Չեւ 'ի վախճան ընթերացն հասեալ պատանեկին
 Ահիւ պակեաւ աղքատն անդէն 'ի հիւղեկին ։
 Տեսանելով ըզպատանայն գայն 'ի գաղկան ։
 Որ կայր յարացս եւ շնչատպառ որդէս զարձան ։
 Բայց աղքատին ահն եւ ոստնայ կրտսր զոգին ։
 Ըրկատնաւէն շէր ակահ նա ոմնեւին ։
 Դիմք թաղծեալ պատանորք կայր ակաւանջ ։
 Չեքս խնդրէր հայրենայնաց նա քովարանջ ։
 Համայն այնպէս 'ի զուր ջանայր գոյ օժանդակ ։
 Չի նա ժանեայ մահուն մատնեալ էր դոռնորակ ։
 Յուտակուր եղեալ 'ի սիրտ արաւազայնան ։
 Մնայր սեկնիւն ոսկեհալս պարայն ծոպման ։
 Յարեւելից եկն արշարշաղն լուսակի ։
 Եւ ըզինի արեւն 'ի գոյն վարդակարմիր ։
 Յայնժամ աղքատն անկեալ յուղի հաս 'ի քաղաք ։
 Դատաւորին մուտ աւրնիկէր յոգնավատակ ։
 Պատմեալ նմա զանցալ երաց անկեղծ ողջոյն ։
 Ըրժակեցան աքք ոստիկանք 'ի տէր գործոյն ։
 Խաղիւ գտեալ պատճառ մայն զհայրն ճշգրիտ ։
 Որ իսկ մահուան պատանեկին լեալ էր առ իմ ։
 Յայտ վայր ահա մինչ պատանայն անգ գալտեան
 Սրտէին նորա ծնողք 'ի վարանան ։
 Զկախարծութեա լուան բարեւա 'ի սրտոտայն ։
 Գոյժ քարոյին էր մահ որդւոյն իւրեանց մայն ։

Ասկայն ոչինչ օքնէ ոլլուան եւ աղաչաւ ։
 Կորուստն անդարձ շորիքն անդոյժ առթին միշտ յուս ։
 Օրէնք անեղծ սահման անդարձ մեզ հաստեցաւ ։
 Զոր սերմնէն ընդէ հիշէ մէկ հասարակաւ ։

Յարմարեալ արդիւն
 Կիւնիւնիւն ։

ՀԵՐԱՐԱՐՁ Ի ԴԵՆՏՐԵՆ ԲՈՒՆԱԳՈՒՏԻՒ ՍԵՆՏՐԱԼ ՊՈՏՏԻՍԻՔԻ ՀՕՐ Ի Ս. ՍԹՈՒՍ

Իմացն էին ճեռանդիրն անեանց ճա-
նայն միադանութեան Բարեխնամ Ար-
քանիան Հօր խանգաւածեամբ Զոպպե-
ռնաւահանդիսաւ ժամանկիւ ընդ
անթանադանութեան Լազ թանգան Տ.
Երանէս վարդապետն և այլք :

Եւն զոր միադանութեանս մի մեծ
մի Զանդերձ Գեոր. Լազ. Կուսարմի
Կարանդա Ս. Լազ. Կարանդապետ Բաթ-
ղէմէմ քանուկան, Բարեխնամ Տեա-
նին միմի կուսանան ծննդեան Զան-
դէմը կանոնելու ըստ նմանակիւն սով-
որութեան, և կարողացան անմիջապէս
մարդ խորել Բարեխնամ Հօր տղամբ
քանուկան Ի դիմանց Զանդան ուխտիս
և զբնեւանդն ուխտաւորաց ճարճա-
ւորելու, թէ և Երան Սեան. Հայրու-
թեանը Զեռապետ ազգ. ըստ իր ընդ
յառաջ ոչ դիմ յանապէս :

Բարեխնամ Ս. Հօր այնպիսի ճը-
րանալի որ մի Զանդէմ մանանկիւ երկ-
նից աղեկեղութեան էր. Կանս զի որ
մի յառաջ Զանդեանի Եօթնամանի
Հաճի ուխտաւորք երան Զին Դայն Դա-
ւահանգիստը, և Զանապարհին իւր
Լաճան նեղամիտուն զգիտի կարողը
նայն ներկայ քանուկ զնիւրելու
Ի Եթէմէմ մէջ կանոնութեան Զար-
հանգիստութեան, որ անդամն ըստ
մանեանց դիմար կը թուի իրան
որոշու ուխտաւորի մը անմէկ ծախ-
տեկանութեանց յայտել, և անպիսի
որ մի Դայն իսկ Զանդեան տեղը կա-
տարուելը Զանդիսին անմանականը
լու :

Եւն. Ս. Հայրը Ի միմի թափու-
թեան Զեռնեանդն ուխտաւորաց և

Զոպպեարնակ ժողովոց (Զանդեան
ու. ուր Ս. Պատարագը մատուցել է :

Իմացն էին Ի ժամ 10 Զոպպեան
Զանապարհ երան էր տեղեցին և Սեմ-
լի վանայ տեսու չք Լազ. վարդա-
պետաց և Զոպպեայ տեսութեան վախ-
հիւպատոս Սեմ. Սեման աղայի Սե-
րատեան և այլք ուղեկցութեամբ Ի
Սեմլի, ուր գիմարեցին Ս. Լազ.
ուցս կողմանէ խրկուած Լազ. վար-
դապետք և այլք :

Արքապետ Հայրը Դայն գիշերը քա-
ղաքին մեծածածկաց աղեկութեան ըն-
գունելով, Զեռնեալ առաւօտեան
ժամ 1 ին ուղեկցաւ Ի Ս. Լազ.
նապէմ : Երայիւնալ տեսու չք և Սեմ.
հիւպատոսն ընկերակցեցան մինչ Ի
Պոզա անուանեալ կիրճը, և անդ առ-
կու ինչ Զանդատանալով, բաժնաւ-
ցան տեսու չք վանքիցը Զառնալու
լուտ հրամանի Ս. Հօր :

Ի ժամ 8 Արեւի անուանեալ տեղը
յիտունի շտի ձիաւորք բարեպաշտ
ուխտաւորներն և քաղաքացի ժող-
վարոց դիմաւորեցին զՍարին Ս.
Հայրութեանը յայտնելով իրենց ու-
խտաւորութեանը բարեբեր քաղաքա-
նը վրայ, և ԶԵԹԵՐԻ գիւղը Արա-
բանութեան մեծագոյն մարդ նուրի-
րեցին իրենց խնդակցութեան համ-
բոյրը Արքապետ Հօր աջացը, ուր և
կան լաճեաց և յունայ Լազ. Լապ-
թադմանները Ի իրենց վանայ իւր
եանց, Ի ժամ 10 խաւանքաբան-
ութեամբ զանազան ազգաց ժողովոց
և հիւպատոսաց Լապթմիքոս որոնք
յառաջ զրկուած էին իրենց յառաջ
Արքապետ Հօր Զիւպատոսաց կողմն
նէ, անուա մեծաւ հանդիսի Ի Սալ-
Լաթուս յիւս յեղամանայ, բացառու
յառնեան :

Եւ և կեղեցական հանդիսիս Սալ-
Զալիւնայ տաճարին իւր ուխտը մը

առաջանելով ելաւ ի Պատրիարքարանս :
ուր Սարգ Լ՛Թողոյս յառանգարու
րաց ուսումնարանի աշակերտներուն
յառաջագէմներէն վեց ուսանողք ի
րենց բարերար Հօր գալատեսնը վրայ
ուրախակցութիւնն յայտնելու նը
պատահաւ յորինած ճառերնին եւ ու
սանուորնին իտիրեցին : յամանակն
սղութեանը պատճառաւ բոլորն ալ չի
կարդացուեցաւ , միայն մի արձակ
շարադրութիւն եւ մի տաճկերէն ու
սանաւոր , որոց Աբրաղայն Հայրը հա
մառօտակի իւր գահաձիակութիւնը
յայտնելով եւ համայն հանդիսական
ներք օրհներով արձակեց :

Հանգիստ անձկութիւնը չենե
րէր բոլոր ճառերն ու սորանաւորնե
րք Աթոնի միջցաւ հրատարակել բայ

ի կրկութիւն : որոց մինը , որոյ վերնա
գիծը կը յայտնէ , կոչ միւսը Աբրաղայն
Հօր, զպրոցին այցելութիւն ըրած օրը
կարգապահեցաւ ինչպէս նոյն միջոցին
վերջգրեալ աշակերտք եւ երախտու
գիտական զգածմամբ լի ներբողներ
մատուցին իրենց բարեգութ Հօր :

Չեմք ուղեր լուսթեանքողներ
քե ձգել Վայիսեանց վարժարանին
ստնուհէաց յայտնած ուրախութիւնն
ալ Նորիկ բարեխնամ Հայրութեան
գպրոցին այցելութեան ելելուն , զո
րոնք փոխադարձ օրհնութեամբ եւ քա
ջակցութեամբ խրախուսեց ի յառա
ջագիծութիւն ի միմեարմութիւն քա
ղաքացի ժողովոցոց իրենց որդւոցը
մանկական մաքին երախտցիկը հան
գիստ միջցաւ կը հրատարակեմք :

ՅԻՂԵՐԶ ՔԻՐԱԿԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԲՆԻ ԾԱՆԿԱԼԻ ԳԱԼՈՒՍՏ Տ. Տ. ԵՍԼՅԵԱՅ ՍՐԵԱՉԱՆ ՀՕՐ ՄԵՐՈՅ

Ո՛վ որ վեհդ ես եւ ամենից գերազայն ,
Պաւ , որ օգնս լինիս որոց ի քեզ սերտ
Յոյս դնիցեն ակաթութեամբ անկասկած ,
Իւժեան զնոցուն բղձից պատուք հեշտագոյն ,
Ի՛սնշուշտ լինուս ըղբարց նթեալ լծուաւին ,
Թէ կալցին ժոյժ յոյս կենցաղումս ախտարժարժ
Յորունց վշտաց ւանջուշ իցեն մին փառաց ,
Հաճիս յաւերժ ձգել ակնարկ գրթութեամբ ,
Թէպէտ իցեն ընդ ծով անցեալ անսահման :

Պաւ եւ պսօր ելեր Հայկեան սոհմիս յայց
Ո՛նչ շնորհելով ըղբացակոյ Հօր միւր դարձ ,
Ուժ մէ սակաւ միայտք անձկով զօրն ի բուն ,
Հայկեան յանկուսնք որդ աւերարձէք ձեռս ի վեր
Իւնել շնորհս բարձրելոյն Վեհ Հըրօրէն
Քրնա ինքն մեզ յայց ելեալ արդ շնորհաց
Ըզ Վեհախառն ըզմեր ըզՏէրն քաջարի ,
Քր նդ ծով անցեալ եւ ընդ ցամաք հեշտօրէն ,
Ի՛նչ անվեհեր դիմագրաւեալ ընդ խոշ խաւթ

Շահառակէք զմեզ յարդարեւ երջանիկ :

Արդ արդ մեք լըցեալ բարեօք, բաւն հարցաք
 Օգտնակ սիրոյ կազմ 'ի գեղ գեղ գիմօք լուրթ
 Ոգեւ երգել ըղբարծ մեր հօր բարեխնամ,
 Կեցցէ 'ի կեանս անդաւ փառօք բարեշուք :
 () 'ն արդ արիք համբոյր մատչիւ սուրբ աղոյն
 'Եթծեւ հանուրց զուրախութիւն բերկրարար
 Օգտունսն 'ի գահ Վեհին մեր Հօր սիրայնոյ :
 Եւ ցնծացէք դուք ո՛վ մանկունք Աստուծոյ
 Ի զննցութիւն անդաւական 'ի խինդ յար
 Կալ 'ի սպասու խնամող վեհին Բարձրելոյ
 Չօնել յաւէժ երգս յարգազիր սուրբ սրտիւ,
 Դարեւ վի մէջ երգէք թողցէ զհայկազունս,
 Ընդ անդաւակոյն պատասխանել յատարել
 'ի սէր, 'հաւատոս 'ի սրբութիւն 'եւ հոգւով
 Յեռացանել զնոս 'ի սէր աներկունս,
 Տորոյ նոցա եւ զարութիւն մարմնապէս :
 () 'ն բարերարդ մեն ստանիս Յակովբեան
 Դու, որ յանիղձ քոյդ հանգստեան անձնդիւր
 Ընհրաժեշտ զպարտուց վարկար զկատարեալսն
 Որ առ մարդիկ, որ առ Եստուած գերագոյն,
 Որ առաջի դէնէ ծունըր մարդ անցնիւր
 Օր է պաշտպան ոքոյ ճգնին 'ի իւրմն,
 Ընծախելի պարտուց իւրեանց կենօք չտի
 Օայդ եռանդանն ըզվէն զոգին սիրաբաւիւ
 () 'ն արդ փութա զարթուցանել և 'ի մեզ :
 Հովիւն հսկող յար ունի փայթ ըզհօտէն,
 Հուպ ընդ յանութ 'ի հանգրտան միջամուխ
 Տքնի մինչ ցոյգ և մինչ ցերեկ տօթակէզ,
 Օնոցուն որիտուր տոյ վարձատրէ Տէր ինքնին
 Օյաւէժ ըզփառան ոլիմպոսին մեռուզփեան
 Օանմահութիւն, ընդ հրեշտակոց երգակցել,
 Ըրդ ըզտրիտուր քոյդ իսկ ջանից Ըզգասեր
 Կայ ընդունիլ յանոխ 'ի ծոխ բարութեան
 Որում ոչինչ արժանս առնէ ոքոյն սէր :
 Ըրդ դու Հովիւդ մեր ոչխարաց, եկ հսկել,
 Թե տարածեա որպէս ըզհաւ 'ի ձագունս
 Որ հաւաքեալ զնոսին 'ի բոյն բազմախնամ
 Կապէ 'ի մարտ ընդ հափափաղան և փրկեալ
 Յակաստանի պահէ ազատ դաւախունս :

Պէս այնչ ձագուց այսօր և մեք յոյժ տենչամք
Իրա ընդ թեւովք հայրականաւ մեք համբուսք,
Ի գրգարան ճեմարանին Սողիմոյ
Սարգիւ ՚ի կիրթ ըստ բարեսէր քոյդ ըզձից,
Ի ինեւ հրմուտ գրոց սրբոց բանիբուն
Որով զհամբոււ Ըզգին և Տանն Յակովբայ
Հւշակ հարցուք Ըզգաց Է՛ի լուր ամենից ո

1868 Յունուար 8
Դ. Ս. Լչուտաղէմ

Կարպէր Տ. Սիբիանեան
Տէգրանակերպի
Ը. Ս. Դառանգաւորաց
Վարժարանիս

ՈՒՂԵՐԶ ԵՐԱՆՏԱԳԻՏԱԿԱՆ
Ի ԸՆՈՐԴԱԲԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Տ. Տ. ԵՍԱՅԵԱՅ Ս. ԿՕՐ ՄԵՐՈՑ
ՅՈՒՍԽԻՄՆԱՐԱՆ ԺԱՌԱՆԳԱՌՈՐԱՑ

Լճենապատիւ Արքազան Հայր.

Որ ըզու կրնայ այսօրուան մեր
սրտի զգացումը բացատրել. բանդի
արդարեւ այն աստիճանն ինդուլթեամբ
համակուած է, որ մարդկային խոհուն
միտք մը անգամ լիովին նկարագրել
անկարող կը գտնուի. վասն զի անիկայ
ամենեւին ուրիշ չափ չունի եւ ոչ
սահման. բայց միայն այն ոգին որ
ճշմարտութեան բոցով վառված է, ո՛հ
ճշմարտութիւն կ'ըսենք և կը զգած
ուինք. կը հիանամք անոր վսեմ ան
ուան վրայ, ի՞նչ հօր զօրութիւն, որ
եթէ լոկ երեւակայէ մարդ էակը՝ ան
պատուժ հրհուանօք կը յափշտակուի.
Իմացական աշխարհի մէջ կը գտնէ ինք
զինքը. ուր ճշմարիտ երջանկութեան
ճաշակը կ'առնու եւ կը զմայլի, որուն
մարդ իւր բոլոր զօրութեամբ կը ձրգ
տի հոգւով և մտք. հասկա թէ մարդ
հոգատակի անոր ազդեցութեան, գոր
ծադրէ զանիկայ, անոր արգարու

թեան և իրաւանց զէնքերովը զրահա
ւորի, այն տոնէն թէ և անարգանաց,
սուր սրտին, նախաստանաց սրտամուխ
նիւլակին հանդիպի, թէեւ անտանելի
նեղութեանց եւ թշուառութեանց
մէջ ըլլայ, անյողգողդ և անընկճելի
կը մնայ. նաեւ ամեն խաւարային գը
րութեանց տակ միանգամայն ճնշուի.
Նա կ'ըսեմ, ճշմարտութեան արի եւ
աննկուն զինուորը միշտ յաղթող է, միշտ
փոռաւորեալ, միշտ պատուեալ է:
Ը՛ր, միշտ բարձր է նա և լիովին վաղ
ձատրուած. ոչ եթէ մարդկային խա
ծասող չթթանց քով՝ գտնուած բե
րանէ մը, ու յաւիտենական արդար
պատկազէն, այլ այն գերազոյն էա
կէն. որուն փառք է իւր ծառաները
փոռաւորելը. ճշմարտութիւնը՝ կ'ըսեմ
տնջնջիկ է. և թէ և անոր մշտավառ
կայծը երբեմն մարդկային անիրաւու
թեան մոխրոյն տակ կը ծածկուի, բայց
անշիջանելի է, անմահ է. նա այնչափ
զօրուոր է, որ մահկանայութեան
անունն ալ իրեն հետ կ'անմահայնէ,
եթէ իրեն հաւատարիմ՝ հոգատակ
գտնէ:

Ը՛ր, ահա այն կիրքն է մեր ցնծու
թեան տահմանը, որ ազգային յառա

Ճաղխմութեան ճշմարիտ սիրովը վառ-
ուած, քիտութեան ասարածման եւ
գաւառարակութեան ծաւալման հա-
մար կը շարժի կիեռայ ու կը բարձրի-
քանդի այս երկուքը, այսինքն քիտու-
թիւնն ու գաւառարակութիւնը «Ին-
կերական աշխարհին լոյս», մանրկոյնի
բարոյական կենաց տարր, միգրանթի-
ոս աշխարհմութեան առաջնորդ եւ հայ-
րենեաց բարոյական շէնքին հիմունքն
են ու այն սիրտն է մեր բերկրութեան
մերթնիկէտը, որն որ խղճայի հայրե-
նեաց թշուառութեան համար ցաւ
կը զգայ, որով կը փութայ ամեն աե-
տակ ներդնութեանց եւ տառապանաց սի-
րով տանկի, երանդխտութեան ամե-
նագանձ, բաժակին նրուսն անգամ
լամել, նշանակ ըլլայ անիրաւ բերան
ներու անկրգանաց մարգայ ներուն
կը տգիտութեան բռնաւորին ձեռ-
քէն ապանելու համար, հայրենիքը
բանասիրութեան ձեռքով կառավար-
ելու եւս բարեատեանց կրից ծառայ
ընել, ու նուիրելու անգին աշխու-
հան բարեկիրթ սրտեր, այսինքն առա-
քինի դիւցազուններ, Այսոյի սիրտ
մը թէ եւ իւր զգացմանց փախճանին չի
հանդի, անկայն միշտ վարձուց եւ յար-
գանաց արժանի է, ըստ որում հերկը
է որ իւր սիրտը ճանչցող եւ քննադա-
րող է :

Սերբայկէս այն սիրտն է մեր հրը-
ճուանեց մատնան մը գնողը, որ ներու-
ղանտութեան մարդավայել գիւցաղ-
նական առաքինութեամբ եւ սրբիս-
կան միջ բարբաբմամբ կը թողու իւր
բոլոր գործերը եւ աշխույթեան կե-
լայ իւր հէգ որդւոյն, իւր խնայա-
տական ներկայութեան առժամանակ
կեայ կերպիւ զուրկ գտնուող ժա-
ռանգաւորները բաժնեւորել ի յառա-
ճաղխմութիւն ի բարոյական եւ ի մե-
տաւորականութեան իւր քանակական

որհնութեամբ, միշտ գէտ ի միւրդա-
վարութիւն, մոցներ բանականու-
թեանն շաւղին մէջ, որով կը վե-
րանորոգի ազգ մը :

Իհա պայտիս խորհուրդներով վառ-
ուած սիրտ մը միայն մեր ցնծութեան
հրճուանեց եւ երախտագիտական ըզ-
գացմանց կիրքին կէտն է, իւր արդ-
քանի որ պայտիս սիրտ մը մեր երախ-
տագիտութեան եւ խնդութեան առա-
ման սենեկը, բաւ է որ պարզուեցաւ
մեր պարտքը, եւ ահա լոյն է բարեմիտ
բարեմիտ եւ միանգամայն խորհող
ճշմարիտ բանական կենդանիներ դառ-
նայ, արդարութեան, իրաւանց եւ
ճշմարտութեան համար յինչեւ ան-
գամ մեր անձը զոհել սիրով Սերբե-
պայտիս սիրտ մը անմահութեան ար-
ժանի է, որ սրտեր կը կենդանացունէ,
ուստի ամենքս միաբերան եւ բազիս-
տարած խնդրենք Վախախտութե-
ան, իսկ, Տէր, այս սիրտը անկու-
կորով եւ երջանիկ պահէ երկար ժա-
մանակներ, անկրաւութեանցիւ բը-
նութեանց ապառաժ քարերը վերջոյր
այս սրտին ճանապարհին վրայէն ի
փառս մեծի Տէրութեանց եւ ի
պատիւ Բզգիս :

Ի շէնք յառաջագործ
1868 յունուար 10. (Երբ) Բ. Գ.

Այլուսագէմ

Ինտապատիւ եւ Կարեւորագէտ
զան Լայր :

Փառք Բարձրեցն, որ մարդկային
տղգիւրախութեան համապատասխա-
նող գգացմանք մը այստ պարգեւեց
Սերբեպայտիսն սանուցաւորոյ Բ-
մեհաբը Բըն բոլոր Աշակերտակեա-
լըս սրտին թագ պարագոյրը չորըւցա-
յառաջելու եւ ցնծութեամբ բարե-
բարձր մեքայ, քիտք յոյնը մեզ քն-

դուռներու բարեբաստիկ ժամուն հաս-
ցունել:

Ի՛նքէ, ուրախութեան է օրս և
խնդութեան, որովհետեւ ոչ թէ իս-
րայէլեան որդւոց օրիորդաց նման ըզ-
՛իեդէոն յաղթողն այլազգեաց ող-
ջամբ ընդունելու պատիւը կը փայե-
լեմք այսօր, այլ զայն՝ որ մարդկու-
թեան բարոյականութեան մահ և կռ-
րուստ սպառնացող տգիտութեան խա-
ւարը մեր մոքերու հորիզոնէն խալա-
հալածելու և անհետ ընելու համար
իւր անձը, որ բնականապէս մարդուս
ամենէն մերձաւոր և սիրելի առար-
կայն է, չը խնայեց նեղութեանց և
ռառապանաց մէջ ձգել:

Աւտի թող լռեն արուեստական
և ձեռագործ թմբուկները մեր այս
մանկական խմբիս ուրախութեան ըզ-
գայմունքները յայտնելու, և մեր
ընտանի թշնամոյն յաղթողին քա-
լատեան համար հանդիսիս շքեղու-
թիւն մը տալու, և միայն բանական
սրտերու հարազատ քնարները թող
ներկայիս փառքը պայծառ յօրինեն:
Ըյո, Արքազան բարերար, մարդկե-
ղէն լեզուներ միայն թող օրհնեն այս
օրը, որուն մէջ իրենց բռնութեան
շղթաները խորտակող դիւցազնի կըր-
կին ողջունելու պատիւը ունեցանք:

Աւետի, Ամենապատիւ Տէր, Ձեր
հոգեկան որդւոց սրտին ուրախու-
թիւնը կրկնապատկելու համար ըն-
դունէ գպրոցիս բոլոր աշակերտու-
հեաց որդիական շնորհակալութիւնը,
որ Ձեր Արքայութեան այնչափ ե-
րախտեաց փոխարէն Ձեզ կը մատու-
ցանեն, մաղթելով տիեզերիս յաւի-
տեանական Տեսութեանէն որ բարերարդ
մեր Առաքելական սուրբ Աթոռոյդ
վրայ հաստատ և անդրդուելի պահէ:

Աշխատակիս Սորբ
Պայիանեանց Աշխատանքին:

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Լոսաւորական, Հայ-Վրիգորեան և Եփ-
սոփեան Բառերու վրայ:

Ինչպէս որ պատմագիտութեան մէջ
զանազան անցքեր, նոյնպէս և դրա-
գիտութեան կամ բանասիրութեան
մէջ զանազան բառեր՝ ունին իրենց
յատուկ պատմութիւնը, թէ երբ և
ինչ պատճառաւ սկսած են, ինչ տեւո-
ղութիւն ունեցած են և ինչ հետե-
ւանք ունին: Այսին զի բառերը եւս
տեսակ մը կեանք ունին, կրկնանին,
կիրառութեան մէջ կը շարունակին և
կամ կը ծերանան և կը մեռանին: Սոյն-
օրինակ բառերու կարգէն կարենք հա-
մարել Լոսաւորական, Հայ-Վրիգորեան
և Եփսոփեան Բառերը, որոնք քանի մի
ժամանակէն ՚ի վեր գործ կը դրուին
իրեւել տխուր Հայաստանեայց եկե-
ղեցւոյ: Այս կիրառութիւնը, որ ին-
քին օտարութիւն է և վրիպական, դժ-
բաղդաբար սովորական եղած է ոչ մի-
այն բանաւոր խօսակցութեանց, այլ
և գրաւոր հրատարակութեանց մէջ:
(Օտարութիւն և վրիպական անուանեցինք,
և որպէս զի տարակուսանաց տեղի
չթողունք, հարկ կը համարվմք մերձ-
սածը պարզաբանել և իւրաքանչիւր
բառի նկատմամբ քանի մի գիտողու-
թիւն ընել:

Լոսաւորական բառը կիրառութեան
մէջ մտած է այն օրէն, երբոր մեր հայ
եղբայրներէն ոմանք թողալով Հայաս-
տանեայց մայրենի եկեղեցւոյ գիրով՝
դիմած են Հռովմէական եկեղեցւոյ
ծոցը: Կիրառութեան պատճառն ևս
այն եղած է, որպէս զի մայրենի ե-
կեղեցւոյն հարազատ ծնացողները՝ Լո-
սաւորական յատկանիշով որոշուին Հռ-
ովմէական եղածներէն: Սակայն մեր
հաւուածեալ եղբայրն ևս ուղղակի
Հռովմէական կողմէն նախատինք հա-

մարերով և Պապի իրաւասութեան տակ մոնեթէն յետոյ եւ՝ չք կամերով Լուսաւորի սուրբ անուանք իրենց վերայէն քերել, Լիթաճնական բառը հը նարեր են Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ծոցին մէջ մնացողներուն համար և այս բառը սովորաբար գործ կը դրուի հայ-հռովմէական գրուածներուն մէջ։

Իսկ Հայ-Ղրիմիական բառը կիրառութեան մէջ մտած է այն օրէն, երբոր Ռուսերը տիրած են Հայաստանի մի մասին. և այն բառի սկզբնական գործադրութիւնը կը տեսնենք այն կարգադրութեան կամ Լանոնա գրութեան մէջ, զոր Ռուսիոյ տէրութիւնը 1863ին իր կողմէն ստուած է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վարչութեան համար, և որուն վրայ երկար բողոքներ բարձրացան մեր ազգի կողմէն։ Ռուսերէն, ակներեւ յայտնի է այս տեղէն, որ Լուսաւորական, Հայ-Ղրիմիական և Լիթաճնական բառերը իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ տիտղոս կիրառուելն նորամուտ է, օտարութիւն և վրէպական։ Նորամուտ և օտարութիւն է, որովհետեւ մեր նախնեաց և ոչ մի գրաւոր երկասիրութեան մէջ այժմեան նշանակութեամբ գործադրուած չեն, Վրիպական է, որովհետեւ մեր եկեղեցւոյ նախնականութեան և առաքելականութեան վրայ ստուեր կ'ածեն։ Ս'եր նախնիք գործադրած են Լուսաւորական խան, Լիթաճնական Լիթոս, բայց ոչ երբեք Լուսաւորական, Ղրիմիական կամ Լիթաճնական եկեղեցի, ընդհանուր Հայոց ազգի առմամբ։ Վասն զի մեր երանելի նախնիք, ընդ որս և ինքն Ս. Լուսաւորիչն, յառաքելոց անտի ՚ի Թագէտէ և ՚ի Բարդուղիմէոսէ աւանդած են մեզ մեր եկեղեցւոյ հիմնադրութիւնը և ոչ ՚ի Լուսաւոր չէն կամ ՚ի հիմնարկութենէ Լիթմիանին։ Լուսաւորիչը նոյն առա-

քելական եկեղեցւոյն Հայրապետ է և քրիստոնէական լուսոյ տարածող հայասեռ հօտին մէջ, ինչպէս և իւր յաջորդքը Սեծն Ներսէս, սուրբն Սահակ և այլք։ Իսկ Լիթաճնիկը մենաստան մի է, ինչպէս Հայաստանի միւս մենաստանները, և հայրապետական աթոռանիստ, ինչպէս եղած են երբեմն Գուին, Լինի, Սիւ և այլն, Լիթ օտարներուն նայելու ըլլանք, նոքա ատելութեամբ մեր եկեղեցին կ'ընդհատուի, կ'երկարաւորուի անգամ կաշած են, Թոյլ Թէ Ղրիմիական և Լիթաճնական. բայց մենք, որպէս հարազատ որդիք, պէտք չէ մեղանշենք մեր առաքելական եկեղեցւոյն դէմ, օտարաց ճարտարմտութեամբ հնարուած կուսմանքուն արձագանք տալով։ Ս'ենք պարտաւոր ենք անփոփոխ պահպանել այն կոչումը, զոր աւանդած են մեր նախնիք և զոր մեր եկեղեցին Լիթաւարանը ձեռքին կը կրկնէ Հանգաւակին մէջ, այն է Ս'ի, Բարդուղիմէոս, Լուսաւորական, Սուրբ. Լիթ Եթէ հռովմէական եկեղեցին կ'որոշուի Բարդուղիմէոս (բարձրորդ), այս յառաջ եկած է ոչ Եթէ որ և ինչ առաւելութենէ կամ սեպհականութենէ, այլ յաճախ գործադրութենէ։ Ս'եր նախնեաց յաճախ և շարունակ կիրառած յատկանիչը մեր եկեղեցւոյն նուրբաւորմբ՝ եղած է Լուսաւորական բառը, զոր պարտիմբ և մենք կիրառուել, և ոչ Եթէ նորամուտ բառերու տեղի տալ։ Լիթ կիրառութեամբ մենք առաւել յարգած կ'ըլլանք Եթէ մեր եկեղեցւոյ նախնականութիւնը և Եթէ ըզնոյն ինքն Ղրիմիոք Լուսաւորիչն, (որ յաջորդ է առաքելոցն Թագէտի և Բարդուղիմէոսի, որոց սերմանած աւետարանական սերմունքը ուսուցելով չարարանօք և քրտամբք աճեցոյց) բան

Թէ մեր եկեղեցին ի ռասադրական կամ
Պրիգորեան կոչելով՝ զոր երբեք չը կո-
չեցին ոչ ինքն բազմերախտ Հայրա-
պետը և ոչ իւր մեծաւաստակ յաւորդ-
ները :

• Հարկ չենք համարեր մեր դիտող-
ութիւնը երկարել այս մասին բազ-
մաթիւ վկայութեամբ նախնեաց, վա-
սն զի արարչով ենք, որ մեր նկատ-
մունքը ըստ ամենայնի իրաւացի պիտի
գտնեն այն ամեն ընթերցողները, օ-
րոնք փոքր ի շատէ գեգեբած են մեր
նախնեաց մասեկնազրական երկասի-
րութեանց և մեր եկեղեցական յի-
շատակարանաց մէջ : Աւստի և ապա
հով ենք, որ սցառահետե խնամով կը
յարգուի մեր եկեղեցւոյ նախնական
կոչումն Թէ՛ պաշտօնական և Թէ՛ ազ-
գային այլ և այլ գրուածոց մէջ, որ է
Առաքելական Եկեղեցի Հայապանեաց, և
այսպիսով կը թարգմտի նորահնար բա-
ճերտաւ աղաւաղութիւնը. որ եթէ նոյն
անգգուշութեամբ շարունակի, գաւ-
ցէ նորանոր բաւեր ևս պիտի բազ-
մանան, և վերջը պիտի կարծուի օտա-
րաց առջև՝ Թէ մեր Եկեղեցին մի բա-
նի տեսակ բաժանումներ ունի :

ՃԵՄԵԼԵԿԵԳՐԵԿԵՆՔ

Աւարտութեամբ արտի կը ծանու-
ցանմբ Սրբոյ Օննդեան հոնդիսին
խաղաղութեամբ և քրիստոնէական
պարկեշտութեամբ կատարուիլը : Այս
համառօտակի ծանուցումը սա նպա-
տակաւ կ'ընենք, վասն զի գիտենք, քաջ
որ մեր Սրբոյ, բաժանարդներէն որոնք
որ երկուս ասարի յառաջ այն հրաշա-
լի հանգիսին ներկայ գտնուած են՝
տեսած են մէկ քանի կրօնամոլ օտա-
րապետաց երեսն նոյն երկրպագելի
տեղը քնն արեւոտի հակաբերականէս :

կանութեան ու գայթակղական գոր-
ծոց ասպարէզ կը դառնար : Այս ան-
շուշտ եռացեալ սրտիւ կը սպասեն Թէ
այս տարի քննչայէ կատարուեցաւ այն
Սրբազան արարողութիւնը : Սէկքա-
նի կրօնամոլներու երեսն ըսինք. վասն
զի ապահով ենք և վստահ իսկ որ՝
Յունաց Պատուարժան Միաբանու-
թիւնն ինչպէս մեք նպասեօ չեն փո-
փաքի երկրպագելի տեղ մը մենա-
մարտութեանց և այն կեդրոն ըլլայ :
վասն զի այն Հայր և Յոյն տաճարէն
դուրս սիրով և խաղաղութեամբ կը
վարուին, քնն զարմանք սէր քարոզ-
ուած տեղը ատելութիւն յարուցա-
նին : Չրուիր օտարական տեղեաց ի-
րաւասութեան գրգիռն է : վասն զի
ամեն ազգ իւր բաժինն ունի, և ար-
դարապէս խառնվարութենէն բարձ-
րագոյն հրովարտակով վաւերացեալէ :
Այս ուրեմն՝ ինչպէս ըսինք մէկ քանի
Աւտարանին հրամայած սուրբ սիրոյ
և խաղաղութեան հակառակ վարուող
կրօնամոլ սինկրորներու անօգուտ
գրգիռն է, որ օր ըսա օրէ օնչանա-
լու վրայ է շնորհիւ և ազգու յորդոր-
մամբ Սրբական Պատրիարքաց : Այս
պարծանօք կ'ըսենք որ Հայր միշտ
խաղաղութեան հետեւած է, գոթադ-
դաբար Թնամութիւնը իմոսսինն-
րէն սկսած է :

— Յուպէու մեր Սրբոյ, նամակագիրը
տեսայ 18 Թուականով գրած նամա-
կաւը հետեւեալ բերկրութիւն լուրը կը
հաղորդէ հրատարակելու խնդրանօք :
Այնքալ տեսայ վերջին կիւրակէ օրը
տեղւոյն փորրիկ գարոցին սակաւաթիւ
աշակերտաց և աշակերտութեաց առա-
ջին ութամեայ քննութեան հանգի-
սին կատարուիլ ի ներկայութեան Սր-
բանուց տեսուչ Սրբոյ : Աթանաս վա-
րապետի, և քաղաքայի ժողովրդոց :
Աշակերտք գոհացուցիլ պատառնան

տուած են հարցմանց որք են, քերական
նութեան ութն մասունք բանին և բը
րիստոնէական պատմութիւն : Արդա
րեւ մեծ պատիւ կը բերէ Ալլաբապի
Արթ. Տ. Վարդան վարդապետի, որոյ
ուսումնասէր ջանից արդիւնքն է . այն
պիսի տեղ մի ասկաւածիւ Հայ ման
կուոյն գիտութեան ճաշակն առնել
նին : Այսին Արժանապատուութիւնը
իւր ժամադրութեան ծանր պաշտո
նէն ժամանակ գողնալով՝ աշխատե՛ր է
բարոյական սպասն ալ մատուցանել
տղայոց, որոնք աւելի պէտա ունին 'ի
սկզբան մանկական հասակնուն մէջ
գիտութեան լուսով իրենց մտքերնին
մշակելու, որոյ շնորհիւ ապագային ըւ
լան կոնասէր ու հայրենասէր Հայեր :

Ուսումնասէր հայրը համայն Սի
աբանութեան շնորհակալութիւն ընդու
նած է, ինչպէս և բոլոր ժողովրդոց .
որուն գովութեամբ կը վկայէ նամակա
գիրը, և միանգամայն կը խնդրէ քա
ղաքացւոց կողմանէ Ամեն . Սրբազան
Պատրիարք Հօրմէն պէթ ժամանակ մի
եւս Արթ. Վարդան վարդապետը չի
հեռացնէ այն պաշտօնէն, մինչեւ աշա
կերտք քերականութիւնը ամբողջ ա
ւարտեն : Այսպէս գովութեամբ ու
շնորհակալութեամբ կը յիշէ տեղւոյն
Արթ. Տեղւոյն սուրբ Հօր ազգասիրա
բար մատուցած գիւրութիւնները 'ի
յառաջագիմութիւն աշակերտաց : Այս
արդարեւ արժանի է շնորհակալութե
վասն զի Պօղոսի խնկածը առանց Ա
ստուծոյ ջրոյն չի զարգանար :

Ի վերջոյ նամակագիրը ցաւօք սրտի
կը յայտնէ ժողովրդոց սմանց ուսման
գեւմ ունեցած հակակրօութիւննին :

Այս մասին 'ի միւրթարութիւն մեր
բարեկամին սա կ'ըսեմք, ինչպէս ինքն
ալ իւր գրութեամբ մեր խօսքը կ'ա
պացուցանէ :

Ուսման ճաշակը չառնող խնձ մի

Բնէ կը դգայ ուսմունքէն . այո՛ , խեղճը
կը կարծէ որ դեռ հացագործը ու նշ
արարավաճառը ուսմունք չեն տուներ ,
այլ երբ համագուի թէ ուսման շնորհիւ
իւր արդի ամենագիտար աշխատու
թեամբ մշակած պարտեղը շատ գիւ
րին կերպիւ կը մշակուի , պիտի հա
մագուի որ ուսմունքը թէ և բոլորովին
չեն գոհացներ հացագործը և այն , այլ
բաւական կը գիւրացնեն հաց ճարե
լու կերպը :

Ի վերջոյ այս եւս կը յաւելցնեմք
թէ դժբախտ գիտութեան ճակատա
գիրն է ժամանակ մի եւս հալածուիլ
ու նախատուիլ ուսման ճաշակը չառ
նող հայերէն . պէտք չէ յաւսահատիլ .
քաջ զինուորը իւր ճակատը թշնամոյն
արեան շիթերով կը պսակէ . ապահով
ճանապարհէն երթալը քաջութիւն չէ՝
ժամանակակից իմաստնոյ մի ըսածին
նման :

Այնպէս 'Իամուսկոսի նամակագիր
նիս գովութեամբ կը գրէ նոյն տեղի
դպրոցին վրայ , և կը խնդրէ իրենց
շնորհակալութիւննին Սիսիս միջոցաւ
նուիրել տեղւոյն բարեջան Արաքսի
Արթ. Տ. Իսախանա վարդապետին
և տարեկան ժամադրար Արթ. Տ. Սեւ
րովը վարդապետին , որ առաջնոյն իւր
րախտասանօքը և երկրորդին աշխատա
սիրութեամբը օր ըստ օրէ կը յառա
ջանան աշակերտք գիտութեան մէջ .
Այսին է մեզ հանդիսիս միջոցաւ այս
պիսի բերկրաւթ լուրերով Ա եծ ,
բաժանորդաց տիրեալ սրտերը ու բա
խացնել : Տիրեալ , վասն զի երբ ու
մեն հայ նուրբ գիտողութեամբ կը
ռելու ըլլայ . ազգիս արդի վիճակը , ար
դարեւ ցաւօք կ'ըսեմք , ուրախութեան
նշող մի չի պիտի տեսնայ , 'Իժբաղդ
Հայուն ճակատագիրն է ամեն տեղ
տգիտութիւն , եղբայրատեցութիւն ,
(խորհմութիւնը կը հարկադրէ այս

տեղ կէտերով : . . անցնիլ) տեսնել :
 Լ՛ղգիս բարորութեան և երջանկու-
 թեան դարերուն պատմութիւնը կար-
 դացող Հայուն սիրտը կուրախանայ :
 Լ՛յս, ամեն տեղ շատ քիչ յառաջա-
 դիմութեան լոյսը ծաւալելու սկսած
 է : Բայց նոյն լոյսին նայելու սուր
 աչք չունենալնուս, քիչ միջոցէն աչ-
 քերնիս կը խողովի (քամաջմար) և
 տեսական զօրութիւննիս կը նռապի,
 որով յուսաբեկ յետս կը դառնամք :

Լ՛պայցոյց, ահա հետեւեալ հատ-
 ուածը որ Բերիայի մեր Ս՛եծ. նամա-
 կագրին գրութեան համառօտութիւ-
 նըն է, զոր ընդունած ենք հրատա-
 րակելու խնդրանք, որն որ թէպէտ
 ուշ հասաւ ձեռքերնիս, սակայն կու-
 բեւորութիւնը ծանօնալով կը փու-
 թանք համառօտ պարունակութիւնը
 հրատարակելի տեղեկութիւն ազգայ-
 նոց :

1866, օգոստոս 25 էն Բերիա գրու-
 նառող Ա՛րարկերցի ազգայինք իրենց
 քաղաքի սեթ վարժարանաց պիտոքն
 հոգալու համար ընկերութիւն մի հաս-
 տատած են, որն որ Կլիկիա լրագրոյն
 միջոցաւ ծանուցուած էր, և որն որ տա-
 կաւին կը շարունակուի եղեր Ս՛եծապա-
 տիւ անդամոց գործունէութեամբ :
 Լ՛յս ընկերութիւնը այլ և այլ քաղա-
 քաց մէջ ճուղեր ալ ունի, ինչպէս
 Պօլիս, Կարին, Երեստիա, Յանդէպ,
 Իրզնկա : Հիմայ մէկ տարուան և չորս
 ամսուան արդիւնք ըլլալով 70—80 () ու
 մանեան լրիւ պատրաստի ունի եղեր,
 և կ'ուզեն անխափան շարունակել ի-
 րենց բարի և ազգօգուտ նպատակը :
 Նաեւ պատրաստ են պահանջուած ժա-
 մանակ հաշիւ տալ՝ հեռաւոր քաղա-
 քաց մէջ գտնուող ընկերութեան ան-
 գամոց միամտութեան համար, բայց
 սակայն կը ցաւին որ Պօլիս գտնուող
 քաղաքացի ազգայինք ջրուած և խան-

գարուած կ'երեւին :

Լ՛յս համառօտ տեղեկութիւնը
 հրատարակելէն վերջ մենք ևս կը խնդ-
 րեմք մեր Լ՛րարկերցի յարգի ազգային
 ներէն, որ չի լքանին այսպիսի բարե-
 նոյառակ գործէ մի . քանի որ սկսած է
 քիչ շատ հաստատած են լռել է գրծ-
 ուարութեանց մէկ մասին յաղթած
 են, ապագային մէջ պատահելիք դրծ-
 ուարութեանց ալ յարատեւութեամբ
 կրնան յաղթել . նպատակնին խիստ
 գովելի և շատ օգտակար է, այսինքն
 ապահովել վարժատանց յարատեւու-
 թիւնը . որ եթէ յաջողին ապագայ սե-
 րունդը իրենց երախտապարտ պիտի
 կացուցանեն, ուստի եթէ օայգ է որ
 ոմանք ջրուած և խանգարուած են,
 կը յորդորենք որ միանան և անընդհատ
 շարունակեն, իսկ եթէ բանաւոր պատ-
 ճառ մի ունին, կրնան տեղեկագրով
 մը իրենց ընկերութեան կեդրոնատե-
 ղին իմացունել և բացատրութի պա-
 հանջել : Լ՛րարկերցի ազգայնոց աշխոյ-
 ժին և հաստատամտութեան վերայ
 վստահ ըլլալով, առ այժմ այսչափ կ'ը-
 սենք և կըստատենք որիչ անգամ ա-
 լելի օրինաւոր տեղեկութի ծառնելով
 այս նիւթիս վերայ ընդարձակ խօսիլ :

— Լ՛նոյս 12ին երեկոյեան ժամ առ-
 սնուկէսին Զ-4 մանրերորդի չափ բա-
 ւական ցնցմամբ շարժ եղաւ Ս . քա-
 ղաքս : Շարժումը հիւսիսէն դեպ ի
 հարաւ էր, գահութիւն Լ՛սաւծոյ
 որ չի կրկնեց, վասն զի Ս . Կաղաքիս
 համար մեծ վնասներ կ'առթէր եթէ
 շարունակէր . ընդհանրապէս չէնքերը
 քարաշէն ըլլալուն այսպիսի գէպքե-
 լէն մեծ երկիւղ կը կրէ : Կիւղացւոց
 (Ն)էլլահներուն շատ մեծ մասը չը գի-
 տեն երկրաշարժի ինչ ըլլայ և յա-
 նակնկալս այսպիսի իրենց համար նոց
 պատահման վրայ ըրած առաւապելնին
 ոչ միայն վարմանալի է գիւտերնուն

նկատմամբ, այլ և ծիծաղելի և Ահան-
ջալուր եղած եմք մէկ քանի ծիծաղա-
շարժ պատմութեանցը և եթէ առիթ
ունենամք յառաջիկայ թերթերով
հետաքննելու և հրատարակելու
ի գտարածութիւն ընթերցողոց,
և զայն իրենց ճարտիկութեան կու-
տամբ, անուրանալի է Ալեքանդրոս ա-
ջալքութիւնը մանաւանդ ի գական
սեռին՝ բաղդատմամբ իրենց ունեցած
անուսուամբ վիճակին:

Եւ մտոյ ջլին հասաւ ի Ս. Քաղաքի
Իրուսիոյ կամ նոր լըմանիոյ Սեմազոր
տէրութեան նորքնախի շիւպատոս
Սեմ. Տորթոր Պ. Պէտրմանը՝ որ ար-
դէն յայտնի է ուսումնական աշխար-
հին որպէս նշանաւոր Երեւելեան լե-
զոնները գիտցող, և Հայոց ազգին
որպէս մեծահմուտ հայագէտ:

Եւ նշանաւոր անձը Ս. Քաղաքս
գտով իւր շիւպատոսական պաշտօնին
հետ ունի և բանասիրական ու հնա-
սիրական հետազոտութեանց պաշտօ-
նին ալ: Սեմ. Պ. Պէտրմանի որժա-
նաւորութեանցը համեմատ սիրալի-
րնդունելութիւն եղաւ կառավարու-
թեան և հիւպատոսաց և երեք վա-
նագ կողմանէ ք. որոյ ի պատիւ, ընդ
յառաջ խրկուած էին հիւպատոսարա-
նաց և վանաց թարգմանները Եւսախ
ձինթով, և հետզհետեւ պաշտօնական
պայելութիւններն ալ կ'ըլլան: Պ. Պէ-
տրման հաղորդեց մեզ յօդուած մի
Սիւնի միջոցաւ հրատարակելու, զոր
խրկած է Պէտրման Պ. Սիւսա տէր
Սիւտիլեանց վերին Եւսախի ուսու-
մնադարդ պատանին, որ թիֆլիզի բա-
րեհամբաւ ուսումնարանին մէջ Հայ
կական ուսումները զարարելէն վերի,
այժմ վերոյ յիշեալ քաղաքը կ'աշխատի
եւրոպական լեզուաց աւ գիտութեց
կատարեալ ուսմանը առնելու: Եւ
անգամ Սիւնիս մէջ տեղ չունենալ

նուս կը պարտաւորիմք գալիք ամսոյն
հրատարակել:

— Չէին Լեւոնտի անուանեալ խոր
ջրհորը յորդեց, որ ըստ քաղաքաց-
եաց և գիւղացւոց յառաջիկայ տար-
ւոյն առաւտ պաղպարութեան նշան
է. թէ և գոհութիւն Ստուծոյ անձ-
րեաց յաճախութիւնը արդէն կ'են-
թադրեն արմուեաց և հայի առա-
տութիւն ըլլալը սոյն տարւոյս մէջ:

Եւ նշեալ ամսոյ վերջերը Ս. Քա-
ղաքիս (Հունաց Պատուարժան Ս) ի
աբանութիւնը իւր գլխաւոր ան-
գամներէն մինը կորցաւ:

Ս. Քաղաքութեան հանգէսը կա-
տարող և վանուց առաջին փոխա-
նորդ Սիւսա Սեթրոս (Սոբր Պետ-
րոս) ութսունամեայ ծերունին էր՝
որ կնքեց իւր մահկանացուն վաթ-
սուն տարուան չափ ծառայելով ի-
րենց վանուցը:

Հանգուցեալ ծերունին իւր խա-
հեմ բնաւորութեամբն և առա-
տաճեալութեամբը Ս. Քաղաքիս
բոլոր բնակչաց սիրելի էր, և իւր
պաշտօնին նկատմամբ զարմանալի
էր Սոսոսաց ցուցցած յարգանքը
ու նուիրատուութիւնը: Եւ իւր
հաւատարիմ ծառայութեանցը փա-
խարէն վարձատրուած էր Սոսոսաց
կայսրութենէն շքանշանով:

Թաղման հանգէսը շատ փառա-
ւոր եղաւ. բոլոր շիւպատոսք ի-
րենց համագլխատովը ներկայ էին
յուզարկաւորութեան, և ի պա-
տիւն՝ նոյն օրը իրենց դօշները կէս
պարզած էին: Ս. Վանուցս կող-
մանէ խրկուեցան երկու վարդա-
պետք և Եւսախի հանգիստադիր
գոմարեղով:

(1) Յոյն Զատիի քաղաքացի լուսաւորեալի
հանգէսը կատարուին Սոբր, պատուանքը կու-
տան:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՔ

Վանկոյ անգամ շնորհակալութեամբ սրտի պատեհ ունեցած եմք հրատարակելու այն բարերարաց անւանքը՝ որոնք իրենց առատածեռնութեամբը Սրբոյ Եթովպոյ նորահաս տառ թանգարանին յօժարութեամբ սրտի նուէրներ րրած են յաւիտենական յիշատակ իրենց անուանցը և աղքատոհմիցը:

Եւ Ենուրանայի ճշմարտութիւն մի է թէ այսպիսի հաստատութեանց պայծառութիւնը միանաւոր անձի մի ձեռքովութեամբը չի կրնար յառաջանալ: Այլ բազմաց նուիրատուութեամբն է որ կը շփոխանայ: Եթէ երկուքին Ղրիկորք Պարօնտէր և Շղթա լակիրն՝ այն անմահ յիշատակաց արժանի Արբոյ Եթովպոյ անգղաքական բարերարները՝ սրբազան Հայրապետները՝ որոնք տասնեւթօթներորդ և տասնութերորդ դարու մէջ Սուրբ Եթովպոյ համար իբրեւ երեւելի գիտաւորներ փայլեցան Սիաքանական աստեղաց մէջ, եթէ կըսեմք այն անձնագիր քաջ հովիւները իրենց արեամբ չափ վաստակովը նուիրած պոպուական ու սրբազան անթիւները Սիօնիոյ մէջ յիշատակ չընէին, այսօր Հայր Ս. Վաղարշի մէջ իւր երկու հզօր պաշտօնակցացը յառաջ ինչ երեսով պիտի ներկայանար Սեդ Բաթանորդներէն որոնք որ Օտակական և այլ հանդիսից բականատես եղած են, կը վկայեն ըսածնուս: Հայր այսօր Ս. Վաղարշի բոլոր Տնօրինական տեղեաց մէջ երկու բաժանորդ (հիսէ տար) ունի, որոց առաջինը իւր ոյժը եօթն քաջութեւ տերութեանց վրայ կը յենու, իսկ միւսը 14 միլիոն ազգին և . . . վրայ. իսկ տարագիր Հայուն ինչ բաժին կը մնայ, եթէ

ոչ Վաղին սիրելի Վաղին ձեռնառնողութիւնը: Սիաքանութիւնս չի կրնար այնչափ ապերախտ գտնուիլ մոռնալու չափ ազգին երախաբը. քան լիցի, այլ յամենայնի զինքը երախտապարտ կը ձանչէ նորա, այսու ամենայնի ինչն ալ (միաբանութիւնս) արդար իրաւամբ կ'ըստես միշտ ընդհանուր ազգիս ձեռնառնութիւնը կամաւոր նշաններով, որով Սուրբ Վաղարշի մէջ չորս միլիոն դժբախտ Հայը ներկայացնողն է: Սիւնցնիս չի ներէր այս խնդրոյս վրայ աւելի խօսիլ, յարմար առիթով մը մեր պարագը կը լցացընեմք:

Եւս անգամ ևս գոհունակութեամբ սրտի կը հրատարակեմք ճշմարտ Վաղարշի մի անունը որ իւր բարեգործութեամբը համայն Սիաքանութեան շնորհակալութիւնը ընդունած է, և պարտաւոր ըրած Սիստո միշտ աղօթագարտ գտնուիլ իրեն բարեկենդաւ նութեանը: Եւ ապագային իւր յիշատակին: Եւ Պօլսեցի, այժմ Վահրէ բնօրդ Սեդանուն Սեհմտ Ելի և յաղորդաց նորա Տեփրճի պէլ Սափա յէլեան Սահալուք Վեորդ Պէյն է այն վեհանձն նուիրատուն, որ հաճեցաւ Ս. Եթովպոյ թանգարանին նշանիւ հինգ հատ մարդաչափ ազնիւ մարմարիօնեայ արձաններ, որոց չորսը տարւոյն չորս եղանակները կը ներկայացընեն, և մինը Եթիւպի չափաւածուհի մը: Երեք կտոր Վաղղիէրէն Բաղիլք: մի մօթինական արհեստից վերաբերեալ պատկերազարդ գիրք: վանույս պիտանաւորութեան համար երկու հատ երկաթեայ ջրահան գործիք. մի կար կարելու ճախայ և մի քաւացեալ փայտ: Սեմ. նուիրատուին բարեպաշտութիւնը չի վերաւորելու համար աւելի գովեստներ չեմք ուզեր տալ. այլ միայն սա խօսքը բերով կը վերջացընեմք: Եւսնի այնոցիկ որք ու-

նին յիշատակմ'ի Սիոն Կ'՝ մանապէս
Լմեն : Սրբազան Հօր Գահիրէ և Լ-
ղէքսանդրիա : գտնուելովն զանազան
անձինք մասնաւոր նուէրներ քրած են
Թէ թանգարանիս և Թէ Գարոցաց
որոնց անուանքը Ս. Սիոնիս Տէրօջ
տումարին մէջ արձանագրուած են :

— Լմեն : Սրբազան Պատրիարք Հօր
հետ եկան Գահիրէէն յառանգաւոր
բացառաւոր մարմնի երկու սեւամորթ
տղակերտացուք : Որոց առաջինը Գաբ-
րիէլ անուն որդեգիր Լրարկերցի Կա-
րապետեան Սեն : Պօղոս էֆէնտիին ,
և երկրորդը Սիբայէլ անուն Լրար-
կերցի Յարութեան Լրժանայարկ Գը-
րիգոր աղայի որդեգիրն , որոնք ըստ
կանոնի ուսումնարանիս վանուցս բը-
ժըշկին կողմանէ նայուելով ժառանգա-
ւորաց դպրոցը մտան :

Իժնի վայագրոյն օրինալ .

Լրժանապահւ Տեսուչ դպրոցաց
Ըստ Բարձր հրամանի Լմեն . Սըր-
բազան Հօր և կանօնի Սրբոյ Լթո-
ռոյս յառանգաւորաց դպրոցի աշա-
կերտացու Գաբրիէլ և Սիբայէլ տը-
ղայքը նայելով ըստ բժշկական օրի-
նաց , ամենեւին որստ մի չունին , և
կազմուածքնին առողջ և ժառանգա-
կան ախտ մի չունենալուն կը վկայեմ :

Նուստ Սահակ Բիթապճեան

1868 Յունվար 10
Երեստաղէմ :

Բժիշկ Ս. Լթոռոյս
Երեստաղէմ :

Լնդեալ և ներկայ ամսոյս մէջ բա-
ւական ալեկոծութիւններ եղան Լու-
րեստանի ծովեզերքը . այլ ուրախու-
թեամբ սրտի կը ծանուցանեմ Թէ
Ջերմեռանդն ուխտաւորաց փոքրիկ
մնաս մը անգամ պատահած չէ : Լյոս
ի միամտութիւն ընտանեաց և ազ-

գականաց բարեպաշտ ուխտաւորաց
կը ծանուցանեմ :

Եառանգաւորաց ուսումնարանիս
տարեկան հարցաքննութիւն սկսաւ ամ-
սոյս 23 ին , յաջորդ Թուով արդիւնքը
կը հրատարակեմ :

ԾԱՆՈՒԹՈՒՄՆ

Քաջ զգալով ճաշու աւետարանի
սուրբ Լեղեցւոյ մէջ ամենապիտանա-
ւորութիւնը , ուստի այս անգամ մա-
քուր տպագրութեամբ և ընտիր Թըղ-
թով ՚ի լոյս ընծայելու մամլոյ յանձնը
ւեցաւ :

Սուրբ Լթոռոյս տպարանին ՚ի լոյս
ընծայուած գրքերը առ այժմ հետե-
ւեալ տեղերը կը վաճառուին Փռան-
կի հաշուով անփոփոխ :

Իերիա (Հալէպ) Լրժ . Տ . Խաչա-
տուր Վահանայի գրասենեակը :

Գահիրէ Օմիւռնացի Լազարով մե-
ծապատիւ Լցոյ Սիմէօնի վաճառա-
սունը :

Օմիւռնիա Սեն . Տէտէեան եղ-
բարց գրատունը :

Կ . Պօլիս . Սեն . Սարգսբեան և
այլ գրավաճառաց ձեռք :

Տիգրանակերտ Լախաշեան Սեն .
Յովհաննէս աղայի վաճառատունը :

Հանդիսի բաժանորդ գրուիլ փա-
փաբողները կրնան վերոյգրեալ ան-
ձանց միջոցաւ կամ ուղղակի Սուրբ
Լրոստաղէմ գրելով իրենց փափաքը
լցուիլ :

Գաւառապետէան Յովնաննէն ապա և
Եղայեան մահտեոյ Յակոբ ապա և
Զորայեան Սիմոն ապա և
Էլմահան Գեորգ ապա և
Համարարձեման մահտեոյ Փ. Գալաւտ պատուէ-
լի Լիզընի տիկ (Պաշխար) և
ՀՀմարապետեան Ստեփան ապա և
Ս. Էրիքեան Խաչատուր ապա և
Մարաւան. և Յակոբ ապա և
Մեկարպեան փարձարան և
Ե. Էրիքեան Խաչատուր ապա և
Չիլիկիբեան Գրիգոր ապա և
Չեմենեան Բարսեղ ապա և
Չիլիքեան Յակոբ ապա և
Փաղապարեան Ղուկաս ապա և
Փաղապարեան Փաղապար ապա և
Փաղապարեան Մարտիկոն ապա (Յ սրինոյ) և
Սաւարանոյ շունիկ ապա և
Լիզանէան Յովնաննէն ապա (վանս Արշալուսեանն
փարձարանի Լգրիանապալայ)
Ստեփանեան մահտեոյ Գեորգ ապա և
Սյորադայեան մահտեոյ Լալուպ ապա և
Վարդեանեան Յակոբ ապա և
Տամիանէան Յովնաննէն ապա և
Տամիանէան Սարգիս ապա և
Տէտեհեան Յարախիւն ապա և
Տէր Փիլիպոսեան Մարտիկոն ապա և
Տարփարեան Յարա թիւն ապա և

ከጋራ ጋራ

Տ. Տ. ԴՆՈՐԲ Գեղամա կամուրջ (2 օր) :
 Գեղ. Աղբյուր Եղեկապատ :
 Արժ. Թաղեան ժողովարան Զեւեակուն :
 " Գրքար ժողովարան տեղ. Գաղապարան :
 " Գրքար ժողովարան Մուշեղյան :
 " Գրքար ժողովարան Մուշեղյան :

ፆቴቶቶ ሚኒስቴር

Քեր. Թագեա Սրբալան Արքեպիսկոպոս բարեխը
 նամ Առաջնորդ ։
 Տ. Արքեպիսկոպոս քահանայ Փեպեան ։
 Տ. Վրբանէս քահանայ ։
 Գեաղեան մանատի Տնօկ աղաւ
 Քիրիլոսեան մանատի Յակոբ աղա ։

ප්‍රතිශ්ලා 2

ԳԷՐ. Մախար Մրդաբան Արքեպիսկոպոս Առաջնորդ
Վրաստանի և Իմերեթիի :

ԱՐԺ. Սուբխտ վարդապետ Պարպեանց :

ՏԵՐ Իսահակ առաք. քահանայ Սահառունի :

ՏԵՐ Մովսես առաք. քահանայ Սյամբելանց :

ՏԵՐ Մկրտիչ առաք. քահանայ տեր Գլխադրեանց :

ՏԵՐ Յովսէփ առաք. քահանայ Օրբելեանց :

ՏԵՐ Նազար առաք. քահանայ Դաւթեանց :

ՏԵՐ Յովհաննէս առաք. քահանայ Արարտեանց :

ՏԵՐ Մրայրոն առաք. քահանայ :

ՏԵՐ Գրիգոր քահանայ տեր Բաղանդեանց :

ՏԵՐ Թադեոս քահանայ իօթնաշնորհեանց :

[illegible]

Ած. Զարթիւս փորձապէս :

ԽՆԴԻՆԻՐ

Արժ. Պետրոս փորձապատ Առաջնորդական փոխա :
Սամուէլիան Գարուծիւն ուղա :
Կուէր Սմբատեան ընկերութեան Իրահտերի Աս-
տուածատուր աղայի Մահտերի Զերմանեան :

ԳԼՆԻՏ

Գ Եր. Բարութիւն Արքեպիսկոպոս :
 Արժ. Մամիքի վարդապետ :
 Տ. Բառնարտա թահապետ Դ Վրլէք :
 Տ. Վիսթէլ թահապետ Տ. Աղէբաթապետ :
 Աղապարտ Գեորգոս աղա :
 Բարձրագ. առ. առաջնապետ Արժնան :
 Գարագաշեան Եղիշեան աղա :
 Կիսաբեան ժաշտակ Գիլիպպոս աղա :
 Էմբրիոնալ առ. Աւետիս աղա :

Էնթիֆեճեանս Սարգսի Էֆենտի ։
 Հիմարաթականս մանչուսի Մկրտիչ աղա ։
 Կարապետանս մանչուսի Բարութիւնս աղա ։
 Հաղապարսպանս մանչուսի Աբրահամ աղա ։
 Մանչուսի Կարապետանս Բարութիւն աղա ։
 Մարգարանս կարապետ աղա (բու.ապար) ։
 Մուշկղան Բապութիւն Էֆենտի ։
 Բարսեղանս Գեղորդ աղա ։
 Բարութիւնեան Մկրտիչ աղա ։
 Բարութիւնեան Զօհաննէս աղա ։
 Զօհաննէսեան Սիմէոն աղա ։
 Զօհաննէսեան Ստեփան աղա ։
 Նշան աղա Էրզրէտի (մարտապետ) ։
 Չափապետանս Բովսեփ աղա ։
 Փաղապետս Մկրտիչ աղա ։
 Պետրոս աղա Տիգրանսէրպետ ։
 Սարգիսեան Գառնիկ աղա զբաշար ։
 Սրբյեան Սարգիս աղա Կանդի ։
 Տէր Զաքարիանեան Նշան Էֆենտի ։
 Տ. Մէլքիսեմեան մանչուսի Զօհաննէս աղա ։
 Փանտեան խաչատուր աղա ։
 Փանտեան Կարապետ աղա ։

ԿԵՍԻՆԻ ԻՍ

Գեորգ. Վարդապետ Իրաւաբան տաքտախիւրդու Առաջնորդ Ս. Դանիէլ ժամուայ :

Գեղք. Եղիա Տ., վարդապետ բարեխնամ Առաջնորդ ։
Թանգարանն Կիտախյոյ ։
Թանգարանն Կիւմիսու ։
Թաղաւոն Գալլոյի Աշխուղունաց Բնիկբուծեան .
Նուէր Այլըզգան Զաւոր ազգայն ։

45846

Իշխանան Ղազարոս աղա :
Գրեգոր աղա Պողոսեանն Վարդանեանց :
Երանանց Ստեփան աղա :
Երանանց Գրգորեան աղա :
Էլմուսեան Գրեգոր աղա :
Աղաթիւրեանց Յովհաննէս աղա Թադևոսեան :
Յովհաննէս Սարգիս աղա :
Քաղաւեանն Դանգոսի Ղազարոս աղա :
Տոլլիկ աղա Կիւսիւնց (Վարդանեան) :
Բէրբարեանն Մանգոսի Գրգոր աղա :

ԿԻՊՐԱՄ

Սրբ. Ղուկաս վարդապետ
Դպրոցն Կիպրասի :
Մարտիրոսեան Զակոյ աղա :
Մէլիքեան Մելիքճան աղա :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՕԼԻՈՒ

[illegible]

ԱՐժ. ԱՆՃՔԱՆԱ ԲԱՐՁՐԱՅԻՄ ԲԱՆՃԵՆԱՆ ։
 ՝ ԲԱՐՁՐԱՆՎԵՐՆԱԿ ԲԱՐՁՐԱՅԻՄ ԳԵՂԻՄԻԱՆԱՆ ։
 ՝ ԳՐԱԿԻՄ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ԲԱՆՃԱՐԻՄԱՆ ։
 ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ԱՐԱՐՔԵՆԱՆ ։
 ՝ ԽԱՐԵՆ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ԳԱՎԻՐՅԱՆԱՆ ։
 ՝ ԿԱՐՍՏԵՆ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ՎԱՐՆԱ ։ ԳԱՌՈՐԴԱՐՔԻ
 ՝ ԵՄԿԻՐ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ԲԱՐԱՍԻՔԻ ՕՏԻՐԻԿԻ ։
 ՝ ԵՐԿՐԱՆԵՆ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ՏԻԿՐԱՆՈՒՆԻ ՇԱԽԻ ։
 ՝ ՊԵՏՐՈՍ ԲԱՐՁՐԱՆՈՒՄ ՊԵՏԱՅԱՆԱՆ ։
 ՝ ԱՐԻՍՏԱՆԵՆ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ԳԱՐԱՏԻՔԻ ՕՏԻՐԻԿԻ ։
 ՝ ԳՐԻԳՈՐ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ԱՆՃՔԱՆԱՆ ։
 ՝ ԳՐԻԿՐ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ԳԵՂԻՄԻԱՆԱՆ ։
 ՝ ԵԼԵՆԵ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ՄԱՅՐ ԵՆԿԵՂԵՂԻ ։
 ՝ ՄԱՐԴԱՐԵ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ԲԱՐԱՍԻՔԻ ՕՏԻՐԻԿԻ ։
 ՝ ՍՈՒՔԻԱՆ ԶԱՆՃԱՆՈՒՄ ՄԱՅՐ ԵՆԿԵՂԻՄԱՆ ։
 ԱՄԵՆԱԶԱՆԵՆՈՒՄ ՊԵՏՐՈՍ ՆԱԶ ՎՈՃՔԱՆԱՆ ։
 ԱՅՈՒՄՆԱ ԳՐԻԳՈՐ ԵՔԵՆԻՍ ։

ՅԱՆԿ

ՅՈՒՆՈՒՄ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ	1
Նշմարտութիւն և ստուծիւն. (շարահալիւի)	4
Սուրիկ և չարասիրտ.	9
Վերադարձ ի Գահիրէէ Լմեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր, և ուղերձք աշակերտաց.	12-17
ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ. — Գիտողութիւն և ուսուցչական, Հայ— Ղրիգորեան և Լժբիաճնական բառերու վրայ.	17
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ. — Օննդեան հանդէս. — Նա մակք Յոսպէու, Գամասկոսի, և Ներիաի. — Արկ բաշարժ. — Պ. Պէտէրման Հիւպատոս Նրուսիայ. — Լքբաշօր. — Սահապոյժ. — Նուիրատուք. — Օւ նուցում.	17-24

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Մինչ ամէն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ ութանոց թղթով.
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մեծիտիք հանդերձ ճանապարհի ծախքովք, կանխիկ վճարելի:
- Գ. Զատ տետրակ առնել ուղղով, պէտք է ամեն մէկ տետրին չորս դահեկան վճարել: